

Innst. O. nr. 64

(2002-2003)

Innstilling til Odelstinget fra familie-, kultur- og administrasjonskomiteen

Ot.prp. nr. 9 (2002-2003)

Innstilling fra familie-, kultur- og administrasjonskomiteen om lov om endringer i lov 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester (barnevernloven) og lov 19. juni 1997 nr. 62 om familievernkontorer (familievernkontorloven) mv.

Til Odelstinget

1. SAMMENDRAG

1.1 Proposisjonens hovedinnhold

Regjeringen legger i proposisjonen frem forslag om at de oppgaver som fylkeskommunen etter gjeldende rett har ansvaret for på barnevernområdet og familievernområdet overføres til staten. På barnevernområdet gjelder dette først og fremst ansvaret for etablering og drift av barneverninstitusjoner og for rekruttering og formidling av fosterhjem. På familievernområdet gjelder det ansvaret for å sørge for at familievernkontoret finnes i fylket.

Proposisjonen omhandler forslag til endringer i barnevernloven og familievernloven. Forslagene dreier seg i hovedsak om organisatoriske endringer.

Det vises for øvrig til St.meld. nr. 40 (2001-2002) Om barne- og ungdomsvernet. I stortingsmeldingen foreslås det enkelte endringer i barnevernloven. Disse endringene er ikke omhandlet i denne proposisjonen, men vil bli fulgt opp i et eget høringsnotat. Enkelte av disse endringene vil kunne innebære ytterligere forenklinger av regelverket.

1.2 Bakgrunnen for forslagene

Bakgrunnen for at departementet i 2001 igangsatte en utredning om den fremtidige organiseringen av de oppgavene fylkeskommunen etter gjeldende rett har ansvaret for på barnevernområdet og familievernområdet, var bl.a. at andre omfattende reformer hadde

endret rammebetingelsene for disse tjenestene. Ansvaret for spesialisthelsetjenesten, herunder barne- og ungdomspsykiatrien og deler av rusmiddelomsorgen, ble med virkning fra 1. januar 2002 overført fra fylkeskommunen til statlig eide helseforetak. Regjeringen fremmet den 11. oktober 2002 en odelstingsproposisjon med forslag om overføring av fylkeskommunens ansvar for spesialiserte tjenester for rusmiddelmissbrukere som systematisk hører inn under spesialisthelsetjenesten, samt eieransvaret for institusjoner som yter slike tjenester, til staten ved de regionale helseforetakene, jf. Ot.prp. nr. 3 (2002-2003).

Det sentrale spørsmålet i vurderingen av fremtidig organisering er hvilket forvaltningsnivå som har de beste forutsetninger for å virkeliggjøre de målene som er knyttet til denne virksomheten og for å møte fremtidige utfordringer, blant annet for å etablere et likeverdig og godt tiltaksapparat i hele landet.

1.3 Ansvars- og oppgavefordelingen i barnevernet - dagens situasjon

1.3.1 Innledning

Gjeldende barnevernlov trådte i kraft 1. januar 1993. Formålet med loven er å sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid.

Ansvaret for løsningen av de lovpålagte barnevernoppavene er lagt til tre ulike forvaltningsnivåer: stat (herunder fylkesmannen), fylkeskommune og kommune.

1.3.2 Ansvars- og oppgavefordelingen mellom forvaltningsnivåene

1.3.2.1 STATENS ANSVAR OG OPPGAVER

Staten har et generelt overordnet ansvar for barnevernet. I henhold til barnevernloven § 2-3 skal det

statlige ansvaret dels ivaretas av departementet selv, dels av fylkesmannen. Departementet, dvs. Barne- og familiedepartementet, har bl.a. ansvaret for at lover og forskrifter blir praktisert riktig og på en måte som fremmer lovens formål.

Fylkesmannen skal føre tilsyn med barnevernsvirksomheten i de enkelte kommuner og fylkeskommuner. Dette tilsynet omfatter både en råd- og veiledningsfunksjon og en kontrollfunksjon. Fylkesmannen skal også føre tilsyn med barneverninstitusjonene, både de offentlige og de private. Fylkesmannen er klageinstans for vedtak som er truffet av barneverntjenesten og som ikke hører under fylkesnemndas myndighetsområde.

Fylkesnemnda har ansvaret for å treffe vedtak om en rekke tiltak etter loven. Fylkesnemnda har først og fremst vedtaksmyndighet i de såkalte tvangssakene. Fylkesnemnda er et uavhengig, statlig forvaltningsorgan som langt på vei følger de saksbehandlingsregler som gjelder for de alminnelige domstoler. Fylkesnemnda treffer vedtak etter forslag fra kommunen.

1.3.2.2 FYLKESKOMMUNENS ANSVAR OG OPPGAVER

Ved lov 8. juni 1979 nr. 51 ble ansvaret for barneverninstitusjonene overført til fylkeskommunen.

Fylkeskommunen har etter gjeldende rett ansvaret for etablering og drift av institusjoner for barn og ungdom som omfattes av barnevernloven, og for å bistå kommunene med plassering av barn utenfor hjemmet, jf. § 2-2. Herunder har fylkeskommunen ansvaret for rekruttering og formidling av fosterhjem og for at fosterhjemmene får nødvendig opplæring og generell veiledning.

1.3.2.3 KOMMUNENS ANSVAR OG OPPGAVER

Kommunen har ansvaret for alle de oppgavene som er omhandlet i barnevernloven som ikke er lagt til fylkeskommunen eller et statlig organ, jf. § 2-1. Dette innebærer at det vesentligste av barnevernopp-gavene er et kommunalt ansvar. Kommunen skal gi råd og veiledning til de som kommer i kontakt med barneverntjenesten, og den skal foreta undersøkelser og iverksette tiltak der dette er nødvendig. Kommunen skal treffe vedtak om frivillige hjelpetiltak.

Kommunen har også et ansvar for å drive generell forebyggende virksomhet.

1.3.3 Finansiering

Den økonomiske ansvarsfordelingen mellom forvaltningsnivåene samsvarer i utgangspunktet med den faktiske oppgavefordelingen. Fylkeskommunen skal dekke kostnadene forbundet med å etablere og drive institusjoner, mens kommunen har det økono-

miske ansvaret for tiltak utenfor institusjon. Når barn plasseres i fosterhjem eller institusjon, skal fylkeskommunen dekke den del av utgiftene ved plasseringen som overstiger en kommunal egenandel som fastsettes årlig av Barne- og familiedepartementet. I 2002 er egenandelen 22 000 kroner pr. måned pr. barn. Det er enkelte unntak fra denne generelle regelen.

Staten gir årlige tilskudd til dekning av kommunenes og fylkeskommunenes utgifter til barneverntjenesten.

1.3.4 Tiltaksapparatet

Det totale antallet barn i fosterhjem steg fra 4 952 i 1993 til 6 007 barn ved utgangen av 2000. Tilsvarende steg totalt antall barn plassert i institusjon fra 748 til 1 140.

Etter barnevernloven § 5-1 har fylkeskommunen ansvaret for å etablere og drive barneverninstitusjoner i den utstrekning det er behov for slike institusjoner i fylket. Fylkeskommunen har videre et ansvar for å utarbeide en plan for løsningen av disse oppgavene, jf. § 5-2.

Når det gjelder fosterhjem, er det den kommunen som plasserer barnet (omsorgskommunen) som har ansvaret for å følge opp barnet, foreldrene og fosterforeldrene. Fylkeskommunen har ansvaret for å rekruttere og formidle fosterhjem, og skal sørge for at fosterhjemmene får nødvendig opplæring og generell veiledning. Fylkesmannen har ansvaret for å føre overordnet tilsyn med kommuner og fylkeskommuner, og skal påse at disse utfører de oppgavene de er pålagt etter loven.

1.3.5 Samarbeid i barnevernet

I henhold til barnevernloven er det kommunene som har primæransvaret for å gi barn og unge nødvendig hjelp, mens fylkeskommunen har ansvaret for omsorgstiltak utenfor hjemmet og for å gi bistand til kommunene ved plassering. Når det er truffet vedtak om tiltak, har barneverntjenesten i kommunen et kontinuerlig oppfølgingsansvar. Dersom et barn skal plasseres utenfor hjemmet uten foreldrenes samtykke, må det treffes vedtak i fylkesnemnda om dette etter forslag fra kommunen. Fylkesnemnda er et rent avgjørelsesorgan, og kommunen forutsettes å stå for den nødvendige faglige saksforberedelse. Dette innebærer en gjensidig avhengighet mellom de tre forvaltningsnivåene.

Det er et overordnet mål å styrke samarbeidet mellom barnevern, rus og barne- og ungdomspsykiatrien. Samarbeid med skole, barnehage, rehabiliteringstjeneste og politi er også en viktig del av et helhetlig tilbud og innsats i forhold til utsatte barn og unge.

1.4 Ansvars- og oppgavefordelingen i familievernet - dagens situasjon

1.4.1 Innledning

Lov om familievernkontorer trådte i kraft i 1998. Det ble lagt vekt på at lovfesting var det beste virkemiddelet for å sikre familievernet som en selvstendig tjeneste, og man ønsket gjennom lovgivningen å sikre at tjenesten finnes i alle fylker.

Familievernet er definert som en spesialtjeneste som har familierelaterte problemer som sitt fagfelt, jf. loven § 1. Det følger av denne bestemmelsen at familievernkontorene skal gi et tilbud om behandling og rådgivning der det foreligger vansker, konflikter eller kriser i familien.

Fylkeskommunen er forvaltningsmyndighet for familievernkantorene.

1.4.2 Ansvars- og oppgavefordelingen mellom forvaltningsnivåene

Familievernet har fra starten omfattet så vel offentlige som private/kirkelige kontorer med ulik styringsstruktur og noe forskjellig finansieringsgrunnlag. Gjennomgående har omkring halvparten av kontorene vært knyttet til Kirken, mens den andre halvparten har vært fylkeskommunale eller kommunale kontorer. Ansvar for den faglige utviklingen er delt mellom flere forvaltningsnivåer, departementet, fylkeskommunene og fylkesmannen.

1.4.3 Finansiering

Da forvaltningsmyndigheten ble lagt til fylkeskommunen, ble de statlige og kommunale midlene i 1998 overført til fylkeskommunene. Driftstilskuddet til familievernkantorene ble videreført som et øremerket tilskudd, inntil det i statsbudsjettet for 2001 ble innlemmet i det fylkeskommunale rammetilskuddet.

De private/kirkelige kontorene finansieres gjennom driftsavtaler med fylkeskommunen.

1.4.4 Om virksomheten ved kontorene

1.4.4.1 FAMILIEVERNETS OPPGAVER OG OMFANG

Familievernet er den eneste tjenesten som arbeider primært med fokus på familierelaterte problemer. Tjenestens sentrale oppgave og spesialkompetanse er knyttet til parforholdet. Målsettingen er å hjelpe parene til en bedre kommunikasjon og samhandling, enten de velger å fortsette samlivet eller skille lag, og ivareta barnas situasjon under slike forhold. Familievernkantorene forholder seg også til familier i akutt krise, knyttet til situasjoner som død, sorg, overgrep, rusproblemer, selvmord med mer.

1.5 Valg av fremtidig organisering

1.5.1 Generelt om høringen

Departementet ba i høringsnotatet om høringsinstansenes syn på fire alternative modeller for fremtidig organisering av fylkeskommunens oppgaver på barnevernområdet og familievernområdet. De fire modellene som ble presentert var:

- Fortsatt fylkeskommunalt ansvar (den fylkeskommunale modellen).
- Samlet overføring av oppgavene fra fylkeskommunen til kommunene (den kommunale modellen).
- Samlet overføring av oppgavene fra fylkeskommunen til staten (den statlige modellen).
- Delvis overføring av oppgavene fra fylkeskommunene til staten og delvis overføring til kommunene (ansvarsdelingsmodellen). Denne modellen gjelder bare for oppgavene på barnevernområdet fordi det ikke er mulig å dele fylkeskommunens oppgaver på familievernområdet mellom to nivåer.

I proposisjonen redegjøres det for de fire alternative modellene og for høringsinstansenes syn på disse.

153 høringsinstanser har uttalt seg om organiseringen av barnevernet. Av disse har 127 tatt standpunkt til valg av modell. 19 høringsinstanser går inn for den fylkeskommunale modellen, 11 går inn for den kommunale modellen, 10 går inn for ansvarsdelingsmodellen mens 87 vil ha en statlig modell.

Når det gjelder nærmere redegjørelse for den fylkeskommunale, kommunale og ansvarsdelingsmodellen enn hva som følger nedenfor, vises det til proposisjonen.

1.5.2 Den fylkeskommunale modellen

Både på barnevernområdet og familievernområdet innebærer den fylkeskommunale modellen i henhold til høringsnotatet at dagens ansvars- og oppgavefordeling opprettholdes. På barnevernområdet innebærer dette alternativet at oppgaver og ansvar fortsatt blir delt mellom styringsorganer på statlig, fylkeskommunalt og kommunalt nivå. På familievernområdet innebærer denne modellen at sektoransvaret forblir delt mellom statlige og fylkeskommunale styringsorganer.

Ved vurdering av den fylkeskommunale modellen heter det i proposisjonen bl.a. at det fremfor alt er overføring av eierskap og ansvar for alle spesialisthelsetjenester til statlige helseforetak fra 1. januar 2002, som har lagt nye føringer for organiseringen av barnevernet og familievernet. Regjeringen fremmet den 11. oktober 2002 en odelstingsproposisjon med forslag om overføring av fylkeskommunens ansvar

for spesialiserte tjenester for rusmiddelmissbrukere som systematisk hører inn under spesialisthelsetjenesten, samt eieransvaret for institusjoner som yter slike tjenester, til staten ved de regionale helseforetakene, jf. Ot.prp. nr. 3 (2002-2003) Om lov om endringer i lov 13. desember 1991 nr. 81 om sosiale tjenester m.v. og i enkelte andre lover. De aktuelle reformene innebærer en radikal innsnevring i spekteret av tjenesteytende oppgaver på fylkeskommunalt nivå. De positive egenskapene som kan knyttes til at folkevalgte representanter innenfor hvert fylke foretar avveininger og prioriteringer mellom ulike sektorer og hensyn, blir mindre relevante når de fleste tjenester på helse- og sosialområdet overføres til andre forvaltningsnivåer.

Barne- og familiedepartementet la i høringsnotatet til grunn at overføring av ansvaret for spesialisthelsetjenesten til de statlige helseforetakene derfor reiser spørsmål om hvordan samarbeidet mellom barnevernet og familievernnet og spesialisthelsetjenesten skal videreføres og videreutvikles. Departementet la videre til grunn at hensynet til barnevernets og familievernets samarbeidsbehov med tjenester som er lagt til helseforetakene, kan tale mot fortsatt fylkeskommunal organisering også av disse tjenestene.

1.5.3 Den kommunale modellen

I departementets høringsnotat beskrives den kommunale modellen slik at de fylkeskommunale oppgavene på barnevern- og familievernområdet overføres til kommunal sektor.

På barnevernområdet er kommunen allerede i dag den viktigste aktøren. I høringsnotatet ble det pekt på at dersom alt utøvende ansvar kunne samles på kommunalt nivå, ville forvaltningsstrukturen bli enklere og mer oversiktlig. Denne løsningen ville dessuten være i samsvar med det finansielle ansvarsprinsippet, dvs. at det myndighetsorgan som er tillagt ansvar og beslutningskompetanse for en oppgave også skal ha ansvaret for å finansiere utgiftene til oppgaveløsningen.

Et samlet kommunalt ansvar for finansiering og utforming av tiltaksapparatet i den kommunale barneverntjenesten ville kunne være en stimulans til bedre utnyttelse av de samlede ressursene.

I høringsnotatet pekte departementet på at et flertall av kommunene er for små til å etablere og drive barneverninstitusjoner med sikte på å dekke behovet til de barn og unge som hører hjemme i kommunen.

Departementet fremholdt i høringsnotatet at dersom kommunene skal overta ansvaret for det fylkeskommunale barnevernet og familievernnet, vil det være behov for omfattende interkommunalt samarbeid.

Departementet fremholdt videre at erfaringene så langt tyder på at det er vanskelig å etablere og vedli-

keholde gode systemer for interkommunalt samarbeid.

For de største kommunene, som har et befolkningsunderlag tilsvarende eller større enn mange fylker, mente departementet at en overtakelse av fylkeskommunens oppgaver på barnevernområdet og muligens også familievernområdet ville vært gjennomførbart i dag. Men med dagens kommunestruktur, kjennetegnet ved et stort antall småkommuner, er det grunn til å stille spørsmål ved de små kommunenes kompetanse og kapasitet til å overta det fylkeskommunale ansvaret.

1.5.4 Ansvarsdelingsmodellen

I høringsnotatet beskrev departementet en ansvarsdelingsmodell hvor det fylkeskommunale ansvaret på barnevernområdet fordeles mellom stat og kommune. Både stat og kommune vil derved få nye ansvarsområder i forhold til dagens oppgavefordeling. Når det gjelder fylkeskommunens oppgaver på familievernområdet, er det ikke mulig å dele disse. Ansvaret for disse oppgavene må derfor forankres enten i staten, fylkeskommunene eller i kommunene. Ansvarsdelingsmodellen gjelder derfor bare barnevernet.

Dersom de fylkeskommunale oppgavene på barnevernområdet skal deles mellom stat og kommune, må det tas uttrykkelig stilling til etter hvilke skillelinjer ansvarsfordelingen skal trekkes og hvilke oppgaver henholdsvis stat og kommune skal overta ansvaret for. Departementet skisserte to mulige løsninger:

ALTERNATIV 1: SKILLE MELLOM OMSORG OG BEHANDLING

Ett alternativ kunne være å etablere et skille mellom omsorgstiltak på den ene siden og mer behandlingsrettede tiltak på den andre.

Departementet la imidlertid til grunn at det ut fra brukergruppens behov, og slik det fylkeskommunale tiltaksapparatet er utformet i dag, vil være vanskelig å skille mellom omsorgstiltak og mer spesialiserte utrednings- og behandlingstiltak.

ALTERNATIV 2: SKILLE MELLOM FRIVILLIGE TILTAK OG TVANGSTILTAK

I høringsnotatet ble det beskrevet en alternativ fordeling av oppgavene mellom stat og kommune som ville være å etablere et skille mellom frivillige tiltak på den ene side, og tvangstiltak på den annen side. Et slikt skille ville innebære at kommunen fikk ansvaret for å sørge for alle frivillige tiltak. Staten ville få ansvaret for alle plasseringer som barnet eller familien motsetter seg.

1.5.5 Den statlige modellen

Den statlige modellen innebærer en samlet overføring av det fylkeskommunale sektoransvaret på barnevern- og familievernområdet til staten.

I høringsnotatet ble det lagt til grunn at noen av de problemene og utfordringene som er knyttet til fylkeskommunenes virksomhet på barnevernområdet, og da særlig når det gjelder institusjonsomsorgen, har sammenheng med at befolkningsgrunnlaget i fylkene ikke er stort nok for etablering av et tilstrekkelig differensiert omsorgs- og behandlingstilbud. Utviklingen til nå viser at det er vanskelig å sikre et likeverdig tilbud i alle deler av landet, uten at en sentral instans har et overordnet ansvar for å samordne institusjonsetableringen. Det ble vist til at både for familievernet og barnevernet ville et utvidet statlig ansvar for tjenestene understreke at det er et nasjonalt ansvar å sørge for at befolkningen får et mer likeverdig tilbud.

Det ble videre lagt til grunn at statlige myndigheter vil ha gode forutsetninger for og virkemidler til å videreutvikle tjenestene.

Når ansvaret for spesialisthelsetjenesten overføres til staten, er det viktig at annenlinjetjenesten i barnevernet er organisert på samme forvaltningsnivå. Et samlet statlig ansvar vil i seg selv ha betydning for å forebygge situasjoner der forskjellige aktører skyver ansvar over på hverandre. Også familievernet har behov for samarbeid med spesialisthelsetjenesten, spesielt når det gjelder fagutvikling.

Argumenter som taler mot en statlig overtakelse er de samme som de som taler for kommunal overtakelse, det vil si lokaldemokratiske hensyn knyttet til selvstyre og deltakelse, samt at en statlig overtakelse innebærer et brudd med det finansielle ansvarsprinsipp.

En statlig overtakelse av fylkeskommunens oppgaver på barnevern- og familievernområdet, reiser spørsmål om hvilken tilknytningsform som er egnet for disse oppgavene. Departementet la i høringsnotatet til grunn at forvaltningsorganisering var det mest nærliggende valget både for en eventuell statlig virksomhet på barnevernområdet og familievernområdet, og at foretaksorganisering ville trenge en særlig begrunnelse.

1.5.6 Departementets vurderinger og forslag

Departementet mener, i likhet med et stort flertall av høringsinstansene, at fylkeskommunens oppgaver på barnevernområdet og familievernområdet bør overføres til staten.

Departementet legger vekt på at fylkeskommunene ikke i tilstrekkelig grad har maktet å ivareta sine oppgaver på barnevernområdet på en fullt ut tilfredsstillende måte, noe mange av høringsinstansene har sagt seg enige i.

Departementet mener videre at det ved vurderingen av fremtidig organisering av fylkeskommunens oppgaver på barnevernområdet og familievernområdet må ses hen til at ansvaret for spesialisthelsetjenesten og deler av tiltaksapparatet for rusmisbrukere er overført til staten fra 1. januar 2002. Regjeringen fremmet den 11. oktober 2002 en odelstingsproposisjon med forslag om overføring av fylkeskommunens ansvar for spesialiserte tjenester for rusmiddelbrukere som systematisk hører inn under spesialisthelsetjenesten, samt eieransvaret for institusjoner som yter slike tjenester, til staten ved de regionale helseforetakene.

Barne- og familiedepartementet mener det vil være uheldig å la barnevernet og familievernet bli liggende igjen i fylkeskommunen som restoppgaver. Overføring av ansvaret for spesialisthelsetjenesten og deler av rusomsorgen til statlige helseforetak vil vanskeliggjøre det fremtidige samarbeidet mellom disse tjenestene dersom barnevernet og familievernet blir liggende igjen i fylkeskommunen.

Den kommunale modellen har blant høringsinstansene fått enda mindre tilslutning enn den fylkeskommunale. Departementet mener at en overføring av fylkeskommunens oppgaver på barnevernområdet og familievernområdet til kommunene i dag ikke er realistisk.

Også ansvarsdelingsmodellen, som bare er foreslått for fylkeskommunens oppgaver på barnevernområdet, har fått svært liten tilslutning blant høringsinstansene. Departementet mener at heller ikke denne modellen kan anbefales.

Departementet mener at det sentrale spørsmålet ved vurderingen av fremtidig organisering av fylkeskommunens oppgaver på barnevernområdet og familievernområdet er hvilket forvaltningsnivå som har de beste forutsetninger for å virkeliggjøre de målene som er knyttet til denne virksomheten. Det sentrale målet på barnevernområdet er å etablere et godt og likeverdig tiltaksapparat for hele landet, og samtidig sikre at tiltakene er slik innrettet at de ivaretar brukernes rettssikkerhet.

Slik departementet ser det viser utviklingen at det er vanskelig å sikre et godt og likeverdig tilbud i hele landet uten at en sentral instans har et overordnet ansvar for å samordne og styrke de ulike tilbudene. En slikt sentralt ansvar forutsetter en statlig overtakelse.

1.6 Nærmere om den statlige modellen

1.6.1 Forholdet mellom familievernet og barnevernet

Departementet er enig med høringsinstansene i at det er viktige ulikheter mellom barnevernet og familievernet, selv om familie- og barnevernet i den senere tid har fått mer til felles. Departementet mener det er viktig å opprettholde og ivareta tjenestenes egenart

og særpreg. En samorganisert virksomhet på statlig nivå vil ikke føre til endringer av tjenestenes faglige profil og innretning på lokalt nivå. I en slik organisasjon vil man imidlertid oppnå viktige samordningsgevinster både på nasjonalt og regionalt nivå, særlig hva gjelder tjenestenes fag- og kompetanseutvikling. Departementet vil for øvrig vise til at annenlinjetjenesten i barnevernet og familievernnet også i dag er organisert på samme forvaltningsnivå.

Både barnevernet og familievernnet har en sentral plass i den samlede barne- og familiepolitikken, og må derfor sees i sammenheng. Departementet vil opprettholde sitt forslag om at barnevernet og familievernnet organiseres i den samme statlige etaten.

1.6.2 Forvaltning eller foretaksorganisering

Departementet fremholdt i høringsnotatet at dagens forvaltningspolitiske retningslinjer innebærer at staten i hovedsak bør organisere virksomheten som forvaltningsorgan, der staten både har det økonomiske ansvaret og ansvaret for at oppgavene løses i samsvar med politiske mål og prioriteringer. Når det gjelder oppgavene i det fylkeskommunale barnevernet, spiller det også en rolle at det ikke bare dreier seg om tjenesteyting, men også om myndighetsutøvelse. Departementet ga i høringsnotatet uttrykk for at forvaltningsorganisering er det mest nærliggende valget både for familievernnet og barnevernet dersom staten skal overta ansvaret for fylkeskommunens oppgaver på barnevern- og familievernområdet helt eller delvis.

Departementet la i høringsnotatet til grunn at det bare er ett argument som ville kunne gjøre det aktuelt å vurdere foretaksorganisering på barnevern- og familievernområdet; nemlig en eventuell samorganisering av barne- og ungdomspsykiatrien, barnevernet og familievernnet innenfor helseforetakene.

Bare 11 av de 87 høringsinstansene som går inn for den statlige modellen har hatt innvendinger mot forslaget om forvaltningsorganisering.

Departementet er enig i at det er et overordnet mål å utvikle et forpliktende samarbeid mellom barnevernet, familievernnet og andre tjenester rettet mot utsatte barn, unge og deres familier. Felles eierskap og overordnet ledelse av oppgavene i barnevernets annenlinje, familievernnet og spesialisthelsetjenesten, herunder psykisk helsevern for barn og ungdom, kan gi fordeler med hensyn til planlegging, prioritering, styring og samarbeid rundt felles mål. Den øverste ledelsen ville få et overordnet ansvar for å disponere ressurser og innsats på en måte som ansees å tjene målgruppene best, samlet sett.

Barnevernet og familievernnet har et behov for samarbeid med spesialisthelsetjenesten, spesielt psykisk helsevern. Det er en kjensgjerning at det har vært

betydelige samarbeidsproblemer mellom barnevernet og psykisk helsevern for barn og ungdom. Sett fra barnevernets ståsted er samarbeidsbehovet i første rekke knyttet til enkeltklienter, som har behov for psykiatrisk utredning/behandling. Etter departementets syn vil ikke samorganisering innenfor helseforetakene kunne bidra vesentlig til utvikling av et forpliktende samarbeid mellom disse tjenestene i det klient-/pasientrettede arbeidet. Erfaringer knyttet til samarbeid mellom de tjenestene som før 1. januar 2002 var samlet i fylkeskommunene, tyder på at felles eierskap og administrasjon ikke har løst de felles utfordringene og problemene tjenestene står overfor med hensyn til å gi klientene/pasientene et helhetlig og samordnet tilbud. Det har også vist seg at de fylkeskommunene som har samorganisert disse tjenestene på lavere nivå, ikke har utviklet et bedre samarbeid enn de som har hatt en mer tradisjonell sektororganisering. Barrierer mot samarbeid som er knyttet til ulik regulering og styring av tjenestene, brytes ikke ned selv om tjenestene samorganiseres. Departementet vil også understreke at manglende tilbud til enkelte klient/pasientgrupper ikke hovedsakelig skyldes problemer knyttet til samarbeidet mellom tjenestene, men snarere at kunnskapsgrunnlaget og kompetansen knyttet til deres problematikk er mangelfull, eller at tiltaksapparatet har for liten kapasitet.

Departementet er enig i at hensynet til administrativ effektivitet må tillegges vekt. Dersom de aktuelle oppgavene på barnevernområdet og familievernområdet legges til helseforetakene, vil forholdene kunne legges til rette for felles utnyttelse av (deler av) helseforetakenes administrasjon. Samtidig vil en slik løsning medføre betydelige samordningskostnader. Departementet vil i denne sammenheng også legge vekt på at de administrative funksjonene må innrettes etter de styrings- og planleggingsbehov som er knyttet til den aktuelle virksomheten. En eventuell overføring av de fylkeskommunale oppgavene på barnevernområdet og familievernområdet til de regionale helseforetakene, vil kreve betydelige tilpasninger i helseforetakenes administrative enheter. Finansierungsordningene og henvisningsordningene for helseinstitusjoner og barneverninstitusjoner er helt ulike, det samme gjelder henvisningsordninger og saksgang for formidling av pasienter og barnevernklienter fra første- og annenlinjetjenesten. Etter departementets vurdering er dette forhold som tilsier at tjenestene har egne forvaltnings- og styringsorganer.

Departementet er også enig med de høringsinstansene som uttrykker bekymring for at barnevernet og familievernnet, som er svært små tjenester sett i forhold til spesialisthelsetjenesten, kan tape i kampen om ressursene ved en samorganisering med helseforetakene. De regionale helseforetakene er gitt betydelig frihet med hensyn til hvordan de velger å inn-

rette sin finansiering internt i forhold til de underliggende virksomhetene. I hovedsak er det imidlertid lagt opp til at dagens finansieringsordninger, både innsatsstyrt finansiering, poliklinikkrefusjoner og system for refusjon av kapitalutgifter og finansiering av utdannings- og forskningsvirksomhet, blir opprettholdt.

Departementet er ikke i enig med de høringsinstansene som mener at den styringsfilosofien som er knyttet til foretaksmodellen, der det markeres et klart organisatorisk skille mellom virksomheten og overordnet politisk organ, er velegnet for forholdene på barnevernområdet og familievernområdet. Såvel den styringsfilosofien som de finansieringsordningene som er lagt til grunn for helseforetaksmodellen, var i utgangspunktet tilpasset sykehussektoren. På barnevernområdet mener departementet at forvaltningsorganisering, som innebærer mulighet for politisk og økonomisk styring med alle sider av virksomheten, er den modellen som er mest velegnet.

Dertil kommer at det på barnevernområdet ikke uten videre kan trekkes et klart skille mellom tjenesteyting og myndighetsutøvelse. Barnevernets annenlinjetjeneste har bl.a. ansvar for plasseringer som barnet eller familien motsetter seg, dvs. et ansvar for å sørge for institusjons- eller fosterhjems plasseringer som forutsetter tvangsvedtak. Slike tiltak er kanskje det mest alvorlige inngrep i den private rettsfære som kan vedtas av offentlige myndigheter. På grunn av disse tiltakenes inngripende karakter, og behovet for rettsikkerhet for barn og foreldre, har det vært bred politisk enighet om at myndigheten til å ta slike avgjørelser skal ligge i et forvaltningsorgan som langt på vei følger de saksbehandlingsregler som gjelder for de alminnelige domstoler (fylkesnemnda). Ved å velge en forvaltningsorganisering av oppgaveløsningen i barnevernets annenlinje, gis det grunnlag for konstitusjonelt og politisk ansvar også for at de tiltakene som settes inn etter at tvangsvedtak er truffet, er både faglig og rettsikkerhetsmessig gode. Barnevernets oppgaver omfatter disse barnas oppvekst i hele eller deler av barndommen, og er således langt mer omfattende enn et behandlingsopplegg i en kortere periode. Barn og unge som har behov for tiltak etter barnevernloven er i en svært utsatt og sårbar situasjon. Forvaltningsorganisering innebærer mulighet for politisk styring av alle sider av virksomheten, og det kan være en fordel for en tjeneste som er avhengig av politisk støtte og forankring, - for på dette grunnlag å sikre legitimitet i befolkningen.

Departementet vil på denne bakgrunn opprettholde sitt forslag om at barnevernet og familievernet organiseres som forvaltningsorgan.

1.6.3 Nærmere om den statlige organiseringen og oppgavefordelingen

En statlig overtakelse av alle fylkeskommunens oppgaver på barnevernområdet innebærer ingen endringer hva gjelder kommunens ansvarsområde. Etter dagens barnevernlov § 2-1 første ledd er kommunens ansvar på barnevernområdet avgrenset slik at kommunen har ansvar for barnevernet i den grad ansvaret ikke uttrykkelig er tillagt fylkeskommunen eller staten. Som en konsekvens av forslaget om at fylkeskommunens ansvar på dette området i sin helhet overføres til staten, vil departementet foreslå at barnevernloven § 2-1 første ledd endres slik at kommunens ansvar avgrenses til å omfatte det som ikke uttrykkelig er tillagt staten.

Departementet opprettholder forslaget i høringsnotatet om å lovfeste de statlige barnevernmyndighetenes inndeling i et sentralt nivå, regionalt nivå, og barneverninstitusjonene på lokalt nivå, jf. utkastet til § 2-2. Når det gjelder fylkesmannens oppgaver og myndighet, foreslås ingen endringer utover det som følger som en direkte konsekvens av den statlige overtakelsen.

Departementet opprettholder videre forslaget til § 2-3 første ledd og foreslår ingen endringer hva gjelder departementets oppgaver og myndighet. Departementet er fortsatt av den oppfatning at det bør opprettes et sentraladministrativt organ som er organisatorisk atskilt fra departementet, men underlagt departementets instruksjonsmyndighet. En administrativ og faglig sentral ledelse på direktoratnivå vil legge forholdene til rette for en overordnet styring og samordning av ressurser og utvikling av tiltak i landet som helhet. Myndigheten på sentralt nivå bør derfor også ha det overordnede ansvaret for kompetanseutvikling, fagutvikling og kvalitetsutvikling i regionene.

Når det gjelder spørsmålet om en sentral etatsledelse skal legges til den allerede eksisterende Barne-, ungdoms- og familieforvaltningen (BUFA), tidligere Statens ungdoms- og adopsjonskontor (SUAK), eller til et nyopprettet organ, har en del høringsinstanser stilt spørsmål ved hensiktsmessigheten av å legge disse oppgavene til BUFA, og har i denne forbindelse bl.a. reist tvil om BUFA har den nødvendige kompetanse på barnevern- og familievernområdet. Til dette vil departementet bemerke at det er klart at BUFA i sin nåværende form ikke har kompetanse i forhold til de oppgaver som foreslås lagt til en sentral etatsledelse på barnevern- og familievernområdet. Departementet vil i denne forbindelse understreke at det er uaktuelt å legge disse oppgavene til BUFA i sin nåværende form og med sin nåværende kompetanse og innretning. Før det vil være aktuelt at BUFA kan overta oppgaver på barnevern- og familievernområdet må BUFA derfor styrkes i forhold til den spesielle kom-

petanse som vil være nødvendig for å ivareta oppgaver av denne type. Departementet er således av den oppfatning at det vil kunne ta noe tid før BUFA kan overta de sentrale oppgavene på barnevern- og familievernområdet. Slik departementet ser det vil det derfor være hensiktsmessig at ansvaret den første tiden ivaretas av departementet og at oppgavene delegeres til BUFA gradvis over tid. Departementet tar likevel sikte på at oppgavene skal være overført til BUFA innen ett år. Etter departementets oppfatning vil samorganisering av de oppgaver BUFA har ansvaret for i dag og de oppgaver som det er tale om på barnevern- og familievernområdet, på sikt kunne gi administrative, men også til en viss grad faglige, samordningsgevinster. Det er således tale om en samorganisering der oppgavene på barnevern- og familievernområdet vil utgjøre en sentral og omfattende del av den samlede oppgaveporteføljen og den faglige og administrative virksomheten. Dette må selvfølgelig avspeiles også i virksomhetens innretning, sammensetning og ledelse.

Departementet vil opprettholde forslaget i høringsnotatet om at det regionale nivå skal overta de fleste av fylkeskommunens oppgaver og ansvar på barnevernområdet. Det regionale nivået skal ha ansvaret for å bistå kommunene med plassering av barn utenfor hjemmet, herunder ansvaret for rekruttering og formidling av fosterhjem, jf. utkastet til § 2-3 annet ledd. Dette innebærer at kommunene, dersom de har behov for et fosterhjem eller en institusjonsplass til et barn, kan henvende seg direkte til regional myndighet. Regionen skal ha en fullstendig oversikt over alle ledige institusjonsplasser i regionen, samt ha tilgjengelige fosterhjem. Regionen skal bistå kommunene med å finne frem til egnet institusjon eller fosterhjem for det enkelte barn. Regionen skal yte tjenester til alle som oppholder seg i regionen, jf. utkastet til § 8-2.

På samme måte som etter gjeldende rett skal det etter forslaget fortsatt være mulig for kommunene å plassere barn utenfor hjemmet uten slik bistand. Det er ingenting i veien for at kommunene selv rekrutterer fosterhjem. Det er heller ikke nødvendig å be om bistand fra statlig myndighet dersom barnet skal plasseres i en institusjon som hører under en annen lov enn barnevernloven. Departementet foreslår at statlig regional myndighets ansvar nedfelles i barnevernloven § 2-3 annet ledd.

På familievernområdet foreslås det at den statlige regionale familievernmyndigheten får et ansvar for at de samlede ressurser disponeres best mulig etter behovene i regionen, samtidig som det tas hensyn til lokale behov og geografiske forutsetninger. Departementet mener for øvrig at det ikke er behov for endringer i dagens omfang av ansvaret, og foreslår at den regionale familievernmyndigheten overtar det ansva-

ret som i dag er pålagt fylkeskommunen, jf. utkast til endring i familievernkontorloven § 2.

Når det gjelder antallet regioner, vil departementet opprettholde forslaget i høringsnotatet om at dette ikke bør lovfestes. Det vil være viktig å se utviklingen an over tid. Departementet mener likevel at situasjonen i dag tilsier at det i utgangspunktet etableres fem regioner, og at disse regionene bør tilsvare helse-regionenes inndeling. Dette for å styrke mulighetene til samarbeid mellom barnevern- og familievernregionene og helseregionene. Departementet mener imidlertid det er viktig å ha muligheten til å etablere flere regioner dersom det etter en tid skulle vise seg at antallet regioner er for lite.

Departementet er enig med høringsinstansene i at det vil være av stor betydning at avstanden mellom de statlige myndighetene og kommunene ikke oppleves som for stor. Nærhet og dialog mellom disse instansene vil være av sentral betydning for å kunne tilpasse tiltaksapparatet til de lokale - og det enkelte barn og ungdoms - behov. Denne del av virksomheten må styrkes betraktelig i forhold til dagens situasjon. Disse hensyn kan tilsi at det etableres kontaktpunkter lokalt i regionene. Dette kan skje ved at enkelte institusjoner tilføres ekstra bemanning, ressurser og kompetanse (ressurssentra) for å kunne bistå kommunene lokalt. I første omgang blir det imidlertid viktig å ta godt vare på de kompetansemiljøene som i dag finnes i fylkene. En ytterligere desentralisering vil bli en fortløpende vurdering.

Institusjonene har etter gjeldende lov myndighet til å treffe visse typer avgjørelser overfor barn som oppholder seg i institusjon. Disse avgjørelsene er etter sitt innhold å anse som enkeltvedtak. I forslaget om statlig overtakelse foreslås ingen endringer når det gjelder institusjonenes myndighet til å treffe denne type avgjørelser. De statlige institusjonene vil således være å anse som egne forvaltningsorganer underlagt regional barnevernmyndighets instruksjonsmyndighet. De private institusjonene vil være å anse som forvaltningsorganer for den del av virksomheten som gjelder myndighetsutøvelse.

Etter gjeldende lov har fylkesmannen bl.a. ansvaret for tilsyn med barneverntjenesten i kommunene og med institusjonene. I tillegg er fylkesmannen klageinstans for enkeltvedtak som barneverntjenesten i kommunene har truffet. Det foreslås ingen vesentlige endringer når det gjelder fylkesmannens ansvarsområde, og det foreslås heller ikke at fylkesmannen skal gis nye oppgaver etter loven.

Departementet opprettholder videre forslaget om en hjemmel for departementet til å gi nærmere forskrifter om de statlige barnevernmyndighetenes oppgaver og organisering.

Departementet vil etter dette opprettholde forslagene til realitetsendringer i høringsnotatet.

1.6.4 Statlige myndigheters ansvar for barneverninstitusjonene

Departementet opprettholder forslaget i § 5-1 om at statlig regional barnevernmyndighet skal ha ansvaret for etablering og drift av institusjoner for omsorg og behandling av barn. Departementet mener at kompetansen i annenlinjetjenesten i barnevernet må desentraliseres, slik at kommunene får nødvendig hjelp og bistand. Dette kan for eksempel oppnås ved at det opprettes kompetanseenheter knyttet til enkelte institusjoner. Disse kompetanseenheter skal kunne tilby mer spesialiserte tjenester, både til de barna som er under tiltak og til kommunene i regionen. For enkelte av disse enhetene vil det også kunne være naturlig å inngå et samarbeid med barne- og ungdomspsykiatrien. Kompetanseenheter må ha en viss størrelse for å bestå og videreutvikle seg faglig. Samtidig er det viktig at de ligger så nær kommunene som mulig. Den videre utbygging må ivareta begge disse hensynene. Hvorvidt slike enheter skal knyttes til institusjonene eller etableres på annen måte, bør vurderes konkret i forhold til behovene i den enkelte region. Departementet vil etter dette opprettholde forslaget om at den enkelte region skal ha ansvaret for å etablere og drive institusjoner, eventuelt med tilknyttede spesialisttjenester. Forslaget er i samsvar med gjeldende rett, med unntak av at ansvaret foreslås overført fra fylkeskommunen til statlig regional barnevernmyndighet, jf. utkast til § 5-1.

For å sikre behovet for institusjonsplasser i regionen, både når det gjelder antall plasser og bredde i tilbudet, må hver enkelt region planlegge virksomheten. Til grunn for planleggingen av egen virksomhet må regionene, på samme måte som fylkeskommunene i dag, ta hensyn til at deler av behovet kan dekkes ved å benytte institusjoner som hører under andre lover og ved å inngå avtaler med private og/eller kommunale institusjoner om bruk av institusjonsplasser. Departementet har imidlertid kommet til at det ikke er nødvendig å lovfeste regionenes ansvar for å utarbeide en plan for institusjonene. At regionene må utarbeide en plan for hvordan behovet for institusjonsplasser i regionen skal kunne dekkes er en selvsagt følge av det ansvaret regionene foreslås pålagt i § 5-1. Å sørge for at de enkelte regioner foretar en forsvarlig planlegging av institusjonsvirksomheten i alle regionene - og for å samordne planleggingsvirksomheten på landsbasis - vil også være et overordnet ansvar for sentral myndighet. Den sentrale myndigheten kan pålegge regionene å utarbeide de nødvendige planer i kraft av sin instruksjonsmyndighet. Departementet vil etter dette foreslå at § 5-2 i sin helhet oppheves.

Forslaget innebærer at gjeldende lovs skille mellom institusjoner på og utenfor institusjonsplanen ikke videreføres. Dette må ses i sammenheng med

forslaget i § 5-8 om innføring av en særskilt godkjenningsordning for private og kommunale institusjoner. Forslaget innebærer at private og kommunale institusjoner som ikke er godkjent av statlig myndighet ikke kan benyttes som plasseringssted for barn som plasseres utenfor hjemmet med hjemmel i barnevernloven. Etter gjeldende rett er det hvilken type avtale om drift og økonomisk ansvar som er inngått mellom fylkeskommunen og private institusjonseiere som er avgjørende for hvorvidt en privat institusjon kan inntas på institusjonsplanen og derigjennom utgjøre en del av fylkeskommunens institusjonstilbud. Departementet mener imidlertid at det som bør være avgjørende for hvorvidt private institusjoner skal kunne utgjøre en del av det samlede institusjonstilbudet, er hvorvidt den enkelte institusjon drives i samsvar med regelverket og ellers oppfyller de nødvendige krav til kvalitet og faglig innhold.

Departementet vil heller ikke opprettholde forslaget til § 5-5 i høringsnotatet om at en avtale mellom statlig regional barnevernmyndighet og institusjonen skal inneholde en bestemmelse om for hvor lang tid avtalen skal gjelde. Det sier seg selv at det både for staten og eventuelle private og kommunale institusjonseiere vil være behov for å inngå avtaler, hvorav varigheten av avtalen vil være bare ett av flere elementer. Departementet mener derfor at en lovfesting av dette ene spørsmålet er unødvendig og foreslår at § 5-5 i sin helhet oppheves.

Som følge av forslaget om statlig overtakelse opprettholdes forslaget i høringsnotatet om oppheving av § 5-3 om samarbeid mellom fylkeskommuner.

Når det gjelder høringsnotatets forslag til endring i § 5-4, vil departementet i det vesentligste opprettholde forslaget. Som følge av forslaget om å holde Oslo kommune utenfor forslaget om statlig overtakelse, vil departementet imidlertid foreslå endringer i § 5-4 første ledd i forhold til forslaget i høringsnotatet. I høringsnotatet ble det foreslått at departementet skal gi regler for hvordan inntak og utskrivning skal besluttes. Departementet vil foreslå at den enkelte region skal gi slike regler, men slik at departementet gjennom sin instruksjonsmyndighet kan sikre like inntaks- og utskrivningsprosedyrer for hele landet. Slik departementet ser det er det viktig at Oslo kommune og de statlige regionene i størst mulig grad har sammenfallende regler, rutiner og praksis. Forslaget i høringsnotatet om at departementet skal gi regler om inntak og utskrivning er lite i samsvar med forslaget om å gi Oslo kommune ansvar på linje med statlige myndigheter. Departementet har derfor kommet til at hver enkelt region bør kunne gi regler for hvordan inntak og utskrivning skal besluttes i regionen og at Oslo kommune tilsvarende gis myndighet til å gi regler for inntak og utskrivning i kommunen.

Departementet vil videre opprettholde forslaget i høringsnotatet om endring i § 5-6 om plikt for statlig regional myndighet til å sørge for at det blir etablert samarbeid når barn blir vurdert plassert i institusjon som hører under annen lov. Departementet vil videre opprettholde forslaget om hjemmel for Kongen til å gi nærmere regler om samarbeidsordninger, jf. utkastet til § 5-6.

1.6.5 Kvalitetskrav og godkjenningsordning for barneverninstitusjoner

Departementet vil opprettholde forslaget fra høringsnotatet om en særskilt godkjenningsordning for alle private og kommunale institusjoner. Manglende godkjenning skal innebære at institusjonen ikke skal kunne benyttes for barn som skal plasseres utenfor hjemmet med hjemmel i barnevernloven.

Departementet vil også opprettholde forslaget om at den særskilte godkjenningsordningen bare skal gjelde private og kommunale institusjoner. De statlige institusjonene skal uansett oppfylle de kvalitetskrav som ligger til grunn for godkjenningen. Dette innebærer at det skal stilles de samme krav til statlige institusjoner som til de private og kommunale institusjonene. Fylkesmannen skal føre tilsyn med at kvalitetskravene er oppfylt både når det gjelder de statlige, de private og de kommunale institusjonene.

Departementet vil imidlertid ikke opprettholde forslaget i høringsnotatet om at statlig regional barnevernmyndighet i forbindelse med godkjenningsspørsmålet skal kunne ta hensyn til behovet for den aktuelle institusjonen i regionen. Departementet vil foreslå at statlige regionale myndigheter i forbindelse med søknad om godkjenning av private institusjoner bare skal kunne ta hensyn til hvorvidt institusjonen oppfyller de krav som stilles i lov og forskrifter, herunder at institusjonen oppfyller de gjeldende kvalitetskrav og ellers drives på forsvarlig måte. Dette vil kunne innebære at det godkjennes flere private institusjoner enn det vil være behov for å benytte i enkelte regioner - i alle fall i en overgangsperiode. Dette er imidlertid ikke problematisk i seg selv - bortsett fra for de overtallige institusjonene selv - forutsatt at overtallighet i en region ikke fører til færre institusjoner i andre regioner. Departementet er fortsatt av den oppfatning at det vil være viktig å sikre en rimelig institusjonsfordeling mellom regioner og i landet som helhet. En slik fordeling er nødvendig for å sikre at barn og unge får et tilbud om institusjonsplass så nær hjemstedet som mulig. Departementet har imidlertid kommet til at en geografisk fordeling av institusjoner på landsbasis bør reguleres på annen måte enn i forbindelse med søknad om godkjenning. Den enkelte region vil i alle tilfelle ha et ansvar for å sørge for at institusjonstilbudet i egen region er i samsvar med regionens behov både når det gjelder antall plasser,

bredde i tilbudet og geografisk fordeling. Dette behovet vil kunne dekkes både ved å benytte de institusjonene som blir statlige ved overføring av de fylkeskommunale institusjonene til staten, ved å etablere og drive nye statlige institusjoner og ved å inngå avtaler om bruk av private institusjoner. Å sikre en slik rimelig institusjonsfordeling mellom regionene vil også være en viktig samordningsoppgave for statlig sentral barnevernmyndighet.

Departementet vil etter dette opprettholde forslaget om at statlig regional barnevernmyndighet skal være godkjenningsmyndighet og at avgjørelser om godkjenning kan påklages til statlig sentral myndighet.

Departementet vil videre opprettholde forslaget i høringsnotatet om en hjemmel for departementet til å gi forskrifter om kvalitetskrav for både statlige, kommunale og private institusjoner, jf. utkastet til § 5-10. Av lovtekniske hensyn er ordlyden noe endret i forhold til forslaget i høringsnotatet. Departementet vil videre opprettholde forslaget om en særskilt godkjenningsordning for private institusjoner, men med de justeringer som nevnt, jf. utkastet til § 5-8.

§ 5-8 om private institusjoner som ikke er tatt inn i fylkeskommunens plan, inneholder slik den lyder i dag hjemmel for departementet til å gi forskrifter om tilsyn og om rettigheter under oppholdet. Etter forslaget til endring i § 5-7 om tilsyn følger det nå direkte av denne bestemmelsen at hjemmelen til å gi forskrifter om tilsyn også gjelder private og kommunale institusjoner som er godkjent etter § 5-8. Når det gjelder rettigheter under institusjonsopphold, vil departementet foreslå at det presiseres i overskriften til § 5-9 at denne bestemmelsen både gjelder de statlige institusjonene og private og kommunale institusjoner som er godkjent etter § 5-8, jf. utkastet til § 5-9.

Gjeldende § 5-8 fjerde ledd inneholder en hjemmel for departementet til å gi forskrifter om regnskapsføring og om innsyn for offentlige myndigheter i regnskapene. Denne bestemmelsen foreslås opprettholdt. § 5-8 siste ledd foreslås opphevet. Etter denne bestemmelsen har kommuner og fylkeskommuner som ønsker å gi støtte til en institusjon som ikke er innpasset i fylkeskommunens plan en plikt til å undersøke om institusjonen drives i samsvar med regelverket. Da det nå foreslås i § 5-8 første ledd at det ikke lenger skal være adgang til å benytte institusjoner som ikke er godkjent av statlig regional myndighet, er det ikke grunnlag for å opprettholde denne bestemmelsen.

1.6.6 Avtaler med private virksomheter

BARNEVERNET

Departementet er enig i at de private barneverninstitusjonene i mange tilfeller utgjør gode alternativer til de offentlige institusjonene. Etter departemen-

tets oppfatning er de private institusjonene helt nødvendige med tanke på å sikre et tilstrekkelig differensiert og mangfoldig tiltaksapparat. Slik departementet ser det bør dette også gjelde etter en eventuell statlig overtakelse. I denne forbindelse vil departementet understreke behovet for ulike typer private institusjoner og tiltak. Departementet mener likevel at det er viktig å føre en bedre kontroll med de private tiltakene både når det gjelder den faglige kvaliteten og når det gjelder institusjonsetableringen.

Departementet har kommet til at det ikke er behov for å lovfeste regionenes ansvar for å utarbeide en plan for institusjonene og foreslår at § 5-2 oppheves. Å sørge for at det skjer en forsvarlig planlegging av institusjonsvirksomheten i alle regionene vil i alle tilfeller være et overordnet ansvar for sentral myndighet. Dette innebærer at det ikke lenger vil være et lovfestet krav at institusjoner som benyttes for barn som omfattes av loven skal være innpasset i en offentlig institusjonsplan.

Departementet er enig i at det er nødvendig å sikre de private tiltakene tilstrekkelig forutsigbarhet fra myndighetenes side. Slik forutsigbarhet vil kunne ivaretas gjennom avtaler mellom de regionale statlige myndighetene og de private institusjonene. Det sier seg selv at det både for staten og eventuelle private og kommunale institusjonseiere vil være behov for å inngå avtaler, og slike avtaler bør etter departementets oppfatning kunne ha ulik form og innhold. Alt etter forholdene og behovet kan slike avtaler f.eks. gå ut på at staten skal påta seg det fulle økonomiske driftsansvaret for institusjonen eller at staten gis opsjon på å benytte enkeltplasser. Varigheten av avtalen vil være ett av flere sentrale elementer ved avtaleinngåelsen.

FAMILIEVERNET

Når det gjelder familievernet, vil departementet opprettholde forslaget om at det private tilbudet etter en statlig overtakelse fortsatt skal utgjøre en viktig del av det samlede tjenestetilbudet. Det foreslås derfor ingen endringer i familievernkontorloven § 2 utover det som følger av den statlige overtakelsen.

FORHOLDET TIL LOV OM OFFENTLIGE ANSKAFFELSER

Bestemmelsene i lov av 16. juli 1999 nr. 69 om offentlige anskaffelser og forskrift av 15. juni 2001 nr. 616 om offentlige anskaffelser ("anskaffelsesforskriften") vil som hovedregel gjelde når den nye statlige etaten, dvs. barne- og familievernmyndigheten på sentralt, regionalt og lokalt nivå, kjøper tjenester som institusjonsplasser fra private. Dette betyr at anskaffelsen som hovedregel blir lagt ut på konkurranse hvor det offentlige velger det tilbudet som alt i alt fremstår som det gunstigste.

Statlige lokale barneverninstitusjoner og familievernkontor kan selv levere tjenester, så som drive institusjoner mv. Leveringen av tjenesten skjer da i såkalt egenregi. Da gjelder ikke anskaffelsesregelverket. Den offentlige oppdragsgiver kan beslutte å produsere barne- og familieverntjenester i egenregi eller å foreta en konkurranseutsetting i tråd med bestemmelsene i anskaffelsesregelverket.

Den offentlige oppdragsgiver kan velge mellom å foreta anskaffelsen ved en såkalt åpen eller begrenset anbudskonkurranse eller ved en konkurranse med forhandlingsadgang. Direkte anskaffelse uten konkurranse vil bare være tillatt i unntakstilfeller.

1.6.7 Tilsyn

Departementet er oppmerksom på at fylkesmannens muligheter for å ivareta sine rettssikkerhetsoppgaver på vegne av samfunnet avhenger av hvordan forholdene blir lagt til rette for oppgaveløsningen fra overordnet myndighet. De ulike departementenes tildeling av oppgaver gir embetene ulike roller overfor kommuner og borgere. Embetenes oppgavesammensetning har i dag en uklar profil, som ikke støtter godt nok opp om eller fremhever deres rettssikkerhetsfunksjon. Hovedtyngden av embetenes oppgaver er rettet mot det kommunale forvaltningsnivået. For å understreke fylkesmannens uavhengige tilsynsfunksjon i sektoren, vil enkelte utviklingsoppgaver og oppfølging av sentrale handlingsplaner overføres fra fylkesmannen til den regionale barnevernmyndigheten.

Noen av høringsinstansene har vært opptatt av at tilsynsmyndigheten må ha et sterkt faglig innslag for å utøve et godt og troverdig tilsyn på samfunnets vegne, samt at den barnevernfaglige kompetansen må opprettholdes for å sikre at tilsynet vil ha troverdighet i tjenesten. Departementet mener at det i tiden fremover også vil være viktig at fylkesmannens tilsynsfaglige kompetanse styrkes, og at det legges til rette for et mer samordnet tilsyn av flere tjenester.

Departementet er enig med de høringsinstansene som påpeker at habilitetshensyn må tillegges vekt når det vurderes hvilken instans som skal ha ansvar for tilsynet med de statlige barneverninstitusjonene og familievernkontorene. Overføring av oppgaver fra fylkeskommunen til staten kan reise spørsmål om det kan oppstå konflikter mellom statens rolle som sektorpolitisk myndighet, institusjonseier og kontrollør, dersom fylkesmannens tilsynsansvar videreføres. Departementet har vært oppmerksom på dette, men mener at fylkesmannens selvstendige kompetanse i forhold til den øvrige statsforvaltningen, gjør at det ikke vil oppstå alvorlige troverdighets- og legitimitetsproblemer. Den kompetansen og tilliten fylkesmannen har opparbeidet som tilsynsmyndighet på

barnevern- og familievernområdet er bl.a. basert på god lokalkunnskap og nærhet til kommuner og tiltaksapparatet. Regjeringen vil våren 2003 legge frem en egen stortingsmelding om tilsyn, der prinsipielle spørsmål vil bli drøftet.

De regionale barnevernmyndighetene vil være direkte underlagt statlig sentral barnevern- og familievernmyndighet. Departementet mener at det ikke vil være naturlig at fylkesmannen skal føre tilsyn med det regionale leddet.

Når det gjelder tilsynet med barneverninstitusjonene er dette i første rekke et rettssikkerhetstilsyn. Departementet foreslår å innføre kvalitetskrav og godkjenningsordning for barneverninstitusjoner, jf. forslaget til §§ 5-8 og 5-10. Fylkesmannens ansvar vil også omfatte å føre tilsyn med at institusjonene oppfyller de kvalitetskrav som stilles, og når forskrifter om kvalitetskrav og godkjenning av barneverninstitusjoner foreligger, vil fylkesmennene ha et bedre redskap for å utøve dette rettssikkerhetstilsynet enn de har etter gjeldende rett.

Departementet vil foreslå at fylkesmannens tilsynsansvar overfor barneverninstitusjonene skal omfatte alle institusjoner etter § 5-1 (statlige institusjoner) og private og kommunale institusjoner som er godkjent etter § 5-8. Dette innebærer at tilsynsansvaret omfatter alle statlige, private og kommunale institusjoner som tar imot barn etter vedtak med hjemmel i barnevernloven, og som ikke hører under andre lover.

Dersom kvalitetskravene ikke oppfylles eller institusjonen på annen måte drives uforsvarlig, vil fylkesmannen på samme måte som i dag kunne gi pålegg om at forholdene skal rettes. Der situasjonen anses alvorlig nok vil fylkesmannen kunne nedlegge driften av institusjonen. Dette innebærer at alle statlige, private og kommunale institusjoner som har bebodde som er plassert i henhold til vedtak etter barnevernloven etter pålegg fra fylkesmannen må finne seg i å utbedre, eventuelt nedlegge driften. Dette er i samsvar med dagens system.

Departementet mener at antallet regioner ved en eventuell statlig overtakelse bør være fem. Dette innebærer at flere fylkesmenn vil ha sitt ansvarssområde innenfor hver region. Det oppstår derfor spørsmål om tilsynsansvaret skal samles hos én fylkesmann i regionen, for eksempel den fylkesmann der regionens administrasjon er plassert, eller om tilsynsansvaret skal ligge hos fylkesmannen i det fylket institusjonen er plassert. Departementet er opptatt av at tilsynsinstansen bør ha god kunnskap om lokale forhold, og mener derfor at hver fylkesmann bør ha ansvar for å føre tilsyn med institusjoner og familievernkontorer som ligger innenfor sitt fylke. For å unngå at det innenfor hver region forekommer ulik tolkning av tilsynsoppdraget og utøvelsen av dette,

vil departementet anbefale at det inngås et samarbeid mellom fylkesmennene innenfor hver region med sikte på at tilsynsansvaret skal utøves mest mulig ensartet. Der det opprettes tilsynsutvalg bør disse også inngå i samarbeidet.

Departementet vil videre opprettholde forslaget i høringsnotatet om å opprettholde fylkesmannen som tilsynsinstans for familievernkontorene, og foreslår derfor ingen endring i familievernkontorloven § 3.

1.6.8 Finansiering og økonomisk ansvarsfordeling i barnevernet

Den eksisterende betalingsordningen mellom kommune og fylkeskommune har både fordeler og ulemper. Denne ordningen innebærer bl.a. et brudd med det finansielle ansvarsprinsipp som tilsier at det myndighetsorgan som er tillagt ansvar og beslutningskompetanse for en oppgave også skal ha ansvaret for å finansiere utgiftene til oppgaveløsningen. Brudd på det finansielle ansvarsprinsipp åpner for samarbeidsproblemer mellom førstelinjetjenesten og annenlinjetjenesten. Departementet er enig i at overføring av annenlinjetjenestensansvaret fra fylkeskommunen til staten ikke i seg selv vil løse dette problemet. Slike samarbeidsproblemer kan bare unngås ved at kommunen - som er den instans som tar initiativet til bruk av de tiltak annenlinjetjenesten har ansvaret for å etablere og drive - får ansvaret for fullt ut å finansiere kostnadene ved hver enkelt plassering. Imidlertid er det tungtveiende argumenter som taler mot en slik løsning. For en del kommuner vil en slik ordning kunne medføre at kommunene ikke vil ha økonomi til å betale for institusjonsplasser til barn og unge som har behov for det. Det er også tungtveiende argumenter mot å overføre hele det økonomiske ansvaret til staten ved å fjerne ordningen med delbetalingsansvar for kommunene. Det er stor fare for at en slik ordning vil føre til større bruk av institusjonstiltak og mindre satsing på forebyggende tiltak i barnas hjemmemiljø.

Departementet mener derfor at ordningen med et kommunalt delbetalingsansvar må opprettholdes. Forholdet mellom førstelinjetjenestens og annenlinjetjenestens betalingsansvar må imidlertid tilpasses slik at den i størst mulig grad sikrer kostnadsnøytralitet for kommunen i valget mellom ulike tiltak. Det er barnets behov for tiltak som må være avgjørende og ikke de økonomiske konsekvensene. Som nevnt var dette også bakgrunnen for at den kommunale delbetalingen ble hevet fra 11 000 til 22 000 kroner i 2000. Satsen fastsettes i statsbudsjettet. Departementet vil følge kostnadsutviklingen i barnevernet nøye, og vil ta initiativ til å endre satsen dersom denne ikke har en kostnadsnøytral effekt.

1.6.9 Samarbeid med andre etater

Behovet for samarbeid mellom ulike tjenester oppstår fordi en del barn og familier som er i kontakt med barnevernet og/eller familievernnet har sammensatte problemer og hjelpebehov. En del av disse er avhengige av mer omfattende samarbeidstiltak mellom et stort antall instanser og tjenester - innen og på tvers av forvaltningsnivåene. Det er i denne forbindelse viktig å være klar over at den viktigste grunnen til manglende tilbud til barn og familier med slike sammensatte problemer, ikke nødvendigvis er knyttet til samarbeidsproblemer eller manglende samordning/samorganisering mellom de ulike tjenestene. Når enkelte barn, ungdom og familier ikke får hjelp, omsorg og behandling i samsvar med sine behov, kan dette like ofte skyldes at deler av tiltaksapparatet har for liten kapasitet eller at det er mangler ved kunnskapsgrunnlaget eller kompetansen i de ulike tjenestene. Departementet mener det er viktig å understreke at tiltak for å bedre samarbeidet ikke kan avhjelpe situasjonen for barnevernklienter som har behov for hjelp fra psykiatrien, men som ikke får slik hjelp på grunn av manglende kapasitet i barne- og ungdomspsykiatrien. Slike tiltak kan bare avhjelpe situasjonen til de barn og unge som ikke får den hjelp de har behov for på grunn av manglende samarbeid mellom de ulike tjenestene.

Mange av høringsinstansene har vært opptatt av forholdet mellom barnevernet og psykisk helsevern for barn og ungdom og mener at samarbeidet mellom disse tjenestene må bli bedre. Dette er departementet enig i. Når det gjelder barne- og ungdomspsykiatrien er det likevel et faktum at kapasiteten i dag ikke er tilstrekkelig. Det er imidlertid grunn til å tro at opptrappingsplanen for psykisk helse (1999-2006) vil bidra til å redusere disse problemene. Det tas i planen sikte på at psykisk helsevern for barn og unge får en sterk kapasitetsøkning.

Enkelte av høringsinstansene har tatt til orde for at en samorganisering av barnevernet, familievernnet, barne- og ungdomspsykiatrien og deler av tiltaksapparatet for rusmiddelmissbrukere i de statlige helseforetakene kunne bidra til større grad av helhetlig tjenestetilbud til barn og unge med sammensatte problemer og behov. Departementet vil i denne forbindelse vise til at disse tjenestene frem til 1. januar 2002 var samorganisert under en felles ledelse i fylkeskommunene uten at dette i vesentlig grad bidro til et mer helhetlig tilbud til den enkelte. Departementet mener derfor at en slik samorganisering av tjenestene ikke i seg selv løser disse problemene.

Departementet er enig med Grimstad kommune i at det først og fremst er den kommunale barneverntjenesten som tar initiativet til at barn og unge som mottar tiltak fra barneverntjenesten får bistand fra andre tjenester, både innen samme forvaltningsnivå og

på tvers av forvaltningsnivåene, herunder fra barne- og ungdomspsykiatrien. Dette innebærer at det for barneverntjenesten i kommunene og derigjennom for den enkelte klient, er svært viktig at samarbeidet mellom ulike tjenester på kommunalt nivå fungerer godt. Behovet for å arbeide på tvers er stort, fordi mange av barna og familiene har sammensatte problemer slik at problemene bare kan løses av flere etater i fellesskap. Det vises for øvrig til St.meld. nr. 40 (2001-2002) Om barne- og ungdomsvernet kap. 7.7. Det er videre viktig at samarbeidet mellom kommunalt og statlig nivå fungerer godt. I tillegg er det, som ovenfor nevnt, nødvendig at de ulike tjenestene har tilstrekkelig kapasitet til å bistå barneverntjenesten i kommunene ved behov.

Parallelt med høringen om fremtidig organisering har det vært nedsatt en arbeidsgruppe med representanter fra Barne- og familiedepartementet, Sosialdepartementet og Helsedepartementet for å utrede fremtidig organisering av barnevernet, familievernnet og tiltaksapparatet for rusmiddelmissbrukere, også sett i forhold til det psykiske helsevern. Departementene har i fellesskap kommet frem til en rekke tiltak for å bedre samarbeidet mellom de ulike tjenestene. Nettopp fordi det kommunale nivået er av sentral betydning i så måte, gjelder flere av tiltakene nettopp dette nivået. Blant de tiltakene som har størst betydning for barneverntjenestene er bl.a. et forslag om å utrede en plikt til å delta i samarbeidende ansvarsgrupper for å bidra til at en barnevernklient får et helhetlig, koordinert og individuelt tilpasset tjenestetilbud. Særlig aktuelle samarbeidspartnere for barneverntjenesten i denne sammenheng vil være spesialisthelsetjenesten, tiltaksapparatet for rusmiddelmissbrukere, skole og politi. Departementene vil videre arbeide for å få på plass lokale samarbeidsavtaler mellom spesialisttjenester i ulike organisasjoner. Slike avtaler vil kunne være en hjelp for å konkretisere hvordan en bestemt institusjon/tiltak skal yte tjenester til enkeltklienter som andre tjenester har et primæransvar for. Ved en fremtidig organisering der barnevernets annenlinjetjeneste og familievernnet organiseres i en statlig forvaltningsenhet, vil det være behov for å etablere systemer som legger forholdene til rette for samarbeid og samhandling med tiltak som helseforetakene har ansvaret for. I flere fylker er det inngått slike samarbeidsavtaler mellom tjenester som i dag ligger i fylkeskommunen og tjenester som ligger i helseforetakene. Barne- og familiedepartementet har et koordineringsansvar for politikktutforming og tverrsektorielle tiltak på barne-, familie- og ungdomsområdet. Alle de tre departementene er enige om å videreføre og videreutvikle samarbeidet på departementsnivå. Samarbeidet mellom disse departementene er ikke minst viktig for å sikre at de forvent-

ninger og krav som rettes mot kommunesektoren er samordnet.

1.6.10 Forsøk med kommunal oppgavedifferensiering

Formålet med forsøksloven er gjennom forsøk å utvikle funksjonelle og effektive organisasjons- og driftsformer i den offentlige forvaltning, og en hensiktsmessig oppgavefordeling mellom forvaltningsorganer og mellom forvaltningsnivåer, jf. loven § 1. Forsøksloven åpner således for forsøk med kommunal oppgavedifferensiering. Ved en statlig overtakelse av fylkeskommunens oppgaver, vil slike forsøk innebære at statlige oppgaver overføres til kommunalt nivå som ledd i forsøksvirksomhet. Departementet er av den oppfatning at det i forbindelse med igangsetting av slike forsøk ikke bare må ses hen til konsekvensene for den eller de kommunene som omfattes av det enkelte forsøket, men at det også må tas hensyn til konsekvensene for de omkringliggende kommunene og regionen for øvrig. Slike konsekvenser vil bli grundig vurdert forut for igangsetting av hvert enkelt forsøk.

Det er Kommunal- og regionaldepartementet som etter forsøksloven har myndighet til å godkjenne forsøk. Barne- og familiedepartementet vil, som fagdepartement, bli involvert i alle søknader om forsøk på departementets fagområde.

Når det gjelder Oslo kommune, har Regjeringen kommet til at Oslo kommune bør holdes utenfor den statlige overtakelsen.

1.6.11 Særordning for Oslo kommune

Noen store kommuner, herunder Oslo, ba om å få beholde ansvaret for barnevern og familievern som en særordning, eventuelt organisert som et forsøksprosjekt, dersom en statlig overtakelse ble vedtatt.

Regjeringen ser de betenkelighetene ved å innføre særordninger (på permanent basis eller i form av forsøk) som enkelte høringsinstanser har påpekt. Ved en eventuell innføring av slike særordninger bør det derfor ikke bare tas hensyn til konsekvensene i den eller de kommunene som særordningene skal gjelde for, men også for fylket og regionen for øvrig. I så henseende er Oslo kommune i en særstilling. Oslo kommune har også i dag - som den eneste kommunen i landet - et helhetsansvar for barnevernet ved at Oslo både ivaretar dagens kommunale og fylkeskommunale oppgaver på barnevernområdet. På grunn av Oslo kommunes særlige stilling har Regjeringen kommet til at Oslo kommunes helhetsansvar på barnevernområdet bør videreføres. I stedet for å overføre ansvaret til staten - for deretter å tilbakeføre ansvaret til kommunen som en forsøksordning - vil Regjeringen foreslå at Oslo kommune holdes utenfor den statlige overtakelsen. Dette innebærer at Oslo kom-

mune skal beholde de oppgaver, det ansvar og den myndighet som kommunen har etter gjeldende rett. Dette innebærer videre at de oppgaver og det ansvar som i landet for øvrig - etter forslaget - skal bli et statlig ansvar, forblir et kommunalt ansvar i Oslo kommune.

Ett av hovedformålene med en statlig overtakelse av annenlinjetjenesten i barnevernet er å sikre et likeverdig tjenestetilbud for hele landet. En forutsetning for å etablere særordninger for enkelte kommuner må derfor være at innbyggerne i disse kommunene sikres et like godt tilbud fra sin kommune som staten skal ivareta i de øvrige kommunene. Regjeringen vil ikke etablere tilsvarende særordninger for andre store kommuner. Dersom tjenestetilbudet i Oslo skulle utvikle seg negativt i forhold til i de øvrige regionene, vil Regjeringen vurdere å fremme forslag om at særordningen opphører, og at staten skal overta ansvaret.

Departementet vil foreslå at forslaget til endringer i barnevernloven som følge av statlig overtakelse, ikke gjøres gjeldende for Oslo kommune, se ny § 2-3 a. De oppgavene fylkeskommunen har ansvaret for i dag foreslås i det vesentligste lagt til statlig regional barnevernmyndighet. Dette innebærer at de oppgaver og den myndighet som foreslås lagt til statlig regional myndighet for landet for øvrig, foreslås lagt til kommunen selv i Oslo kommune.

Dette innebærer bl.a. at kommunen ikke kan kreve bistand fra statlig regional barnevernmyndighet til plassering av barn utenfor hjemmet, og at kommunen selv har ansvaret for rekruttering og formidling av fosterhjem og for å etablere og drive institusjoner. I det vesentligste foreslås at kommunen pålegges de samme forpliktelser i forhold til institusjonsdrift og planlegging av denne som statlige regionale myndigheter pålegges i sine regioner. Det samme gjelder forpliktelser i forhold til rekruttering, formidling og opplæring av fosterhjem. Dette er i samsvar med gjeldende rett for Oslo kommune. Når det gjelder de statlige regionene har departementet instruksjonsmyndighet overfor regionene. Når det gjelder Oslo kommune gir forslaget til bestemmelsen i § 2-3 a annet ledd hjemmel for staten til å styre kommunen på samme måte som instruksjonsmyndigheten gir hjemmel til overfor regionene. Kommunen vil selv ha ansvaret for finansiering av tilbudet.

For å sikre et mest mulig likeverdig tilbud i hele landet, foreslås at de krav til virksomheten som foreslås for den statlige virksomheten også skal gjelde for Oslo kommune. Dette innebærer bl.a. at de kvalitetskrav som skal gjelde for statlige og private institusjoner, jf. forslaget til hjemmel til å gi forskrifter om slike krav i utkastet til § 5-10, også bør omfatte Oslo kommunes institusjoner, samt de private institusjoner kommunen ønsker å benytte. Departementet mener imidlertid at godkjenningsmyndigheten for priva-

te institusjoner bør ligge i kommunen. Klage over avslag på manglende godkjenning bør gå til statlig sentral barnevernmyndighet på samme måte som statlige regionale myndigheters avgjørelser.

Departementet vil videre foreslå at institusjonene som Oslo kommune eier eller benytter, på samme måte som i dag - og på samme måte som foreslått for de institusjonene som staten etter forslaget skal eie eller benytte - skal være underlagt fylkesmannens tilsyn og kontroll. Dette vil sikre kontroll med at de institusjonene Oslo kommune eier eller benytter holder samme faglige og materielle standard som i landet for øvrig og for at beboernes rettigheter ivaretas på samme måte i disse institusjonene.

Departementet vil ikke foreslå noen tilsvarende særordning for Oslo kommune på familievernområdet.

1.7 Overgangsbestemmelser - overtakelse av virksomhetene og økonomisk oppgjør

1.7.1 *Det overordnede prinsippet for det økonomiske oppgjøret*

Departementet la i høringsnotatet til grunn at utgangspunktet for oppgjøret må være at fylkeskommunene etter at ansvaret for barnevernet og familievernnet er overført til staten skal være i stand til å utføre sine resterende oppgaver på tilfredsstillende måte. På samme måte skal de nye statlige forvaltningsorganene settes i stand til å ivareta sine oppgaver på barnevern- og familievernområdet på en forsvarlig måte. Dette innebærer at det må skje et økonomisk oppgjør mellom staten og fylkeskommunene.

1.7.2 *Det rettslige grunnlaget for statens overtakelse av virksomhetene og for det økonomiske oppgjøret*

1.7.2.1 FORSLAGET I HØRINGSNOTATET

Som en konsekvens av en eventuell samlet statlig overtakelse av fylkeskommunens virksomhet på barnevern- og familievernområdet, oppstår for det første spørsmålet om staten kan kreve at fylkeskommunen overdrar de eiendeler og rettigheter som er knyttet til de virksomhetene som staten skal overta. For det andre oppstår spørsmålet om fylkeskommunene kan kreve at staten betaler vederlag for formuesposisjonenes eventuelle økonomiske verdi.

Tilsvarende rettslige problemstillinger oppsto i forbindelse med statlig overtakelse av spesialisthelsetjenesten. Barne- og familiedepartementet viste i høringsnotatet til Sosial- og helsedepartementet i Ot.prp. nr. 66 (2000-2001) Om lov om helseforetak m.m. (helseforetaksloven). Det ble her konkludert med at staten, ved lov og uten hinder av Grunnloven § 105, kan overta fylkeskommunens eiendeler og rettigheter knyttet til spesialisthelsetjenesten og andre

oppgaveområder som overføres til staten, uten å gi fylkeskommunene et vederlag eller erstatning for den alternative verdien som overføres til staten. Det ble lagt til grunn at dette i alle fall er tilfellet dersom staten samtidig overtar den andel av fylkeskommunens gjeld som er tilknyttet virksomheten. Det ble videre konkludert med at dette gjelder uten hensyn til om fylkeskommunen kan påvise et økonomisk tap som følge av overtakelsen.

Barne- og familiedepartementet la etter dette til grunn i høringsnotatet at staten ikke kan gripe inn i fylkeskommunens rettsforhold uten lovhjemmel. Dette følger av at fylkeskommunen er et eget rettssubjekt i forhold til staten. Barne- og familiedepartementet foreslo derfor en bestemmelse som innebærer at samtidig som loven trer i kraft går fylkeskommunens virksomhet innen barnevernet og familievernnet sammen med eiendeler, rettigheter og forpliktelser knyttet til denne virksomheten over på staten, jf. lovutkastet V nr. 1.

Barne- og familiedepartementet la videre til grunn at en eventuell overføring bør skje uten at staten gir erstatning for de alternative formuesverdiene som ligger i virksomhetene, men at det bør gjennomføres et oppgjør der staten overtar den del av fylkeskommunens gjeldsansvar som er knyttet til virksomhetene. Barne- og familiedepartementet viste til at Sosial- og helsedepartementet i Ot.prp. nr. 66 (2000-2001) har utredet om det er adgang til å velge en slik løsning eller om fylkeskommunene har krav på full erstatning for de alternative formuesverdiene.

Barne- og familiedepartementet la til grunn at det i lov kan vedtas at ansvaret for de fylkeskommunale oppgavene på barnevern- og familievernområdet kan overføres fra fylkeskommunen til staten, og at fylkeskommunens tilknyttede eiendeler, forpliktelser og gjeld overføres samtidig uten at dette etter Grunnloven § 105 utløser krav på erstatning for eventuelt økonomisk tap som følge av overføringen. I forbindelse med statlig overtakelse skal fylkeskommunens eiendommer benyttes til å løse de samme oppgavene, bare i statlig regi. Det dreier seg om typiske offentlige oppgaver som ikke blir utført med økonomisk overskudd som formål. Finansieringen av fylkeskommunens virksomhet på disse områdene er i dag avhengig av omfattende og løpende overføringer fra staten. Oppgaveløsningen har vært lagt til fylkeskommunen fordi en slik organisering har vært ansett hensiktsmessig til nå.

1.7.3 *Nærmere om eierskaps- og rettighets-overtakelsen*

1.7.3.1 FORSLAGET I HØRINGSNOTATET

Dersom staten overtar det ansvaret som fylkeskommunen har på barnevern- og familievernområdet i dag i sin helhet, vil staten få behov for det apparatet

som fylkeskommunene har i dag. På samme måte som det ble lagt til grunn for statlig overtakelse av spesialisthelsetjenesten, tilsier prinsippet om mest mulig klare og entydige ansvarsforhold i offentlig forvaltning og mest mulig rasjonell bruk av offentlige ressurser at staten overtar ansvaret for det fylkeskommunale apparatet på barnevern- og familievernområdet fullt ut. Utgangspunktet må være at staten overtar virksomheten med de eiendeler, rettigheter og plikter som er knyttet til den.

Departementet forutsatte i høringsnotatet at private institusjoner og kontorer fortsatt skal kunne utgjøre en del av det samlede tilbudet ved statlig overtakelse. De private barneverninstisusjonene kan i mange tilfeller utgjøre et positivt alternativ til de offentlige tilbudene. De private/kirkelige familievernkontorene har hele tiden vært en integrert del av familievern-tjenesten.

Det ble i høringsnotatet vist til at dersom staten skal kunne sørge for at befolkningen får et like godt tjenestetilbud etter at staten eventuelt overtar sektoransvaret, må staten kunne tre inn i de avtalene som fylkeskommunen i dag har med private eiere.

1.7.3.2 DEPARTEMENTETS VURDERING

Når det gjelder fylkeskommunenes eventuelle gjeld til private, skal staten overta de økonomiske forpliktelsene som er knyttet til virksomhetene, herunder gjeldsforpliktelsene, jf. nedenfor pkt. 1.7.4.

Departementet vil i det vesentligste opprettholde forslagene i høringsnotatet, men vil foreslå at staten og fylkeskommunene sammen skal utarbeide en nærmere plan for gjennomføringen av virksomhetsoverføringen. Utgangspunktet skal i alle tilfelle være at staten ved ikrafttredelsen av loven overtar virksomhetene slik de foreligger i dag med alle de eiendeler, rettigheter og forpliktelser som faktisk er knyttet til den enkelte virksomhet, se overgangsbestemmelsen i lovutkastet V nr. 1.

Det foreslås i overgangsbestemmelsen at staten også overtar fylkeskommunens avtaler med private, jf. lovutkastet V nr. 1. Det foreslås ikke at staten skal overta privat virksomhet eller at staten skal overta eiendomsretten til private institusjoner eller kontorer.

1.7.4 *Nærmere om det økonomiske oppgjøret*

1.7.4.1 FORSLAGET I HØRINGSNOTATET

Barne- og familiedepartementet la i høringsnotatet til grunn at det økonomiske oppgjøret ved en eventuell statlig overtakelse av fylkeskommunens oppgaver på barnevernområdet og familievernområdet skal skje etter de samme prinsipper som ble lagt til grunn ved statlig overtakelse av spesialisthelsetjenesten.

Barne- og familiedepartementet la under henvisning til Ot.prp. nr. 66 (2000-2001) til grunn at fylkes-

kommunen ved en statlig overtakelse ikke vil få særskilt vederlag eller erstattet en eventuell alternativ verdi av fylkeskommunens virksomheter, herunder eiendeler og rettigheter, på barnevern- og familievernområdet. Ved en statlig overtakelse av fylkeskommunens oppgaver på barnevern- og familievernområdet, vil staten også overta de kostnadene som er knyttet til tjenesteproduksjonen, både på drifts- og kapitalsiden. Det vil si at statlig overtakelse vil medføre at fylkeskommunen fritas for omfattende årlige kostnader. Statlig overtakelse vil derfor ikke innebære et økonomisk tap for fylkeskommunen eller økonomisk gevinst for staten. Departementet la derfor til grunn at det ikke er rimelig at statlig overtakelse skal medføre et økonomisk oppgjør som fører til at fylkeskommunens formuesposisjon øker i verdi.

Det ble foreslått at et økonomisk oppgjør skal gjennomføres ved at staten overtar de økonomiske forpliktelsene som er knyttet til virksomhetene, herunder gjeldsforpliktelsene. Det ble understreket at fylkeskommunen ikke vil motta vederlag eller erstatning utover dette.

Det ble også foreslått at forholdet til fordringshavere og andre rettighetshavere til de forpliktelsene som overføres, reguleres. Det ble videre foreslått lovfestet at fordringshavere og andre rettighetshavere må akseptere overdragelsen, og at den får betydning for deres rettigheter. Dette innebærer at de ikke kan påberope seg overdragelsen som bristende forutsetning for rettsforholdet og må finne seg i at staten trer inn i de samme rettigheter og plikter som fylkeskommunen hadde tidligere, og at de selv får samme rettigheter og forpliktelser overfor staten.

1.7.4.2 DEPARTEMENTETS VURDERING

Departementet er enig med Kommunenes Sentralforbund i at det må utformes prosedyreregler for overtakelsen. Departementet vil derfor foreslå regler som i det vesentligste tilsvarer prosedyrereglene som er nedfelt i helseforetaksloven. Dette innebærer at departementet vil foreslå at det oppnevnes en uavhengig nemnd tilsvarende den nemnd som omtales i helseforetaksloven.

På samme måte som i helseforetaksloven antar departementet at forvaltningsloven etter § 1 vil gjelde for nemnda.

Det foreslås at det økonomiske oppgjøret skal gjennomføres ved at staten overtar de økonomiske forpliktelsene som er knyttet til virksomhetene, herunder gjeldsforpliktelsene. Overtakelse av gjeld må ses i sammenheng med fylkeskommunenes inntektsrammer ved at redusert gjeld vil medføre reduksjon i utgifter til renter og avdrag. Det foreslås derfor ikke at nemnda skal kunne behandle spørsmål om gjeldsovertakelse.

1.7.5 *Forhold vedrørende de ansatte*

1.7.5.1 FORSLAGET I HØRINGSNOTATET

Departementet la i høringsnotatet til grunn at det ved en statlig overtakelse vil finne sted en overføring av alle ansatte som har sitt arbeid knyttet til det fylkeskommunale barnevernet og til det fylkeskommunale familievernet til den nye statlige barnevern- og familievernetaten. Tidligere innehavers rettigheter og plikter som følger av den arbeidsavtale eller det arbeidsforholdet som foreligger på det tidspunktet overføringen finner sted, overføres til ny innehaver. De ansattes lønns- og arbeidsvilkår skal opprettholdes på uendrede vilkår hvis det ikke foreligger et gyldig endringsgrunnlag ellers. Pensjonsrettigheter blir ikke automatisk overført til ny innehaver ved virksomhetsoverdragelse. Det ble vist til at Statens Pensjonskasse har inngått avtaler om overføringer av pensjonsrettigheter med de fleste kommunale og fylkeskommunale tjenstepensjonsordningene. Avtalen medfører at siste ordning overtar pensjonering for den samlede tjenestetid, som om vedkommende hele tiden hadde vært omfattet av denne ordningen.

Departementet la til grunn at de tilsatte som følge av statlig overtakelse vil bli statlige tjenestemenn og at deler av ansettelsesforholdet dermed vil falle inn under tjenestemannslovens og tjenestetvistlovens regelverk.

1.7.5.2 DEPARTEMENTETS VURDERING

Administrativt vil forslaget om statlig overtakelse innebære en forenkling med fem regioner i stedet for 18 fylkeskommuner. Det innebærer at noe administrativt personale vil kunne bli overtallige.

En ny statlig barnevern- og familievernetat bør være en moderne kunnskapsorganisasjon med høy faglig kompetanse og stor omstillingskapasitet. For å sikre tjenestens kvalitative innhold og for å etablere et godt tilbud i alle deler av landet, vil det være av avgjørende betydning å beholde og videreutvikle kompetansen til det personale som er knyttet til sektoren.

Departementet mener at forholdene må legges best mulig til rette for å sikre kompetanseutvikling og utviklingsmuligheter for den enkelte ansatte. Det forutsetter et godt og forpliktende samarbeid med de ansattes organisasjoner. Det bør legges stor vekt på å skape et stimulerende og godt arbeidsmiljø der det legges vekt på trivsel, faglig og personlig utvikling. Etter departementets mening vil en modell der en stor andel av de ansatte i fagstillinger er knyttet til myndigheten på regionalt nivå bidra til å åpne et større internt arbeidsmarked og derved flere karriereveier og valgmuligheter for den enkelte.

Departementet legger vekt på at det ved en statlig overtakelse må etableres et samarbeid med de ansat-

tes organisasjoner som ivaretar deres behov for informasjon og som legger til rette for aktiv medvirkning.

1.8 Endringer i opplæringsloven

Barne- og familiedepartementet vil i samråd med Utdannings- og forskningsdepartementet foreslå å opprettholde fylkeskommunens opplæringsansvar for barn og unge i barneverninstitusjoner. Det foreslås derfor å endre opplæringsloven § 13-2 slik at den pålegger fylkeskommunen å oppfylle opplæringsrettighetene etter opplæringsloven etter statlig overtakelse i henhold til forslaget i denne proposisjonen.

Departementet viser i den forbindelse til Utdannings- og forskningsdepartementets forslag og begrunnelse i Ot.prp. nr. 30 (2001-2002), der det ble foreslått at fylkeskommunen fortsatt skulle ha opplæringsansvaret for pasientene i de medisinske institusjonene etter statlig overtakelse 1. januar 2002. Stortinget vedtok lovforslaget 22. mars 2002.

Opplæringsansvaret ved barneverninstitusjonene bør også ses i sammenheng med opplæringsansvaret ved de medisinske institusjonene. Flere fylkeskommuner har bygget opp en egen kompetanseenhet for institusjonsundervisning, med ansvar for opplæring av klienter i både de medisinske og sosiale institusjonene. Ved behandlingen av Ot.prp. nr. 30 (2001-2002) pekte flertallet i komiteen på at samme forvaltningsnivå bør ha ansvaret for opplæringen både i sosiale og medisinske institusjoner, fordi en del pasienter er elever begge steder, jf. Innst. O. nr. 27 (2001-2002).

I Ot.prp. nr. 30 (2001-2002) ble det foreslått en gjennomgang av opplæringsvirksomheten ved de medisinske institusjonene. Flertallet i komiteen sluttet seg til dette, jf. Innst. O. nr. 27 (2001-2002). Departementet viser til dette, og finner det naturlig at en slik gjennomgang også omfatter opplæringsansvaret ved barneverninstitusjoner etter statlig overtakelse. En slik gjennomgang bør imidlertid ikke foretas før det har gått en viss tid etter at de medisinske institusjonene og barneverninstitusjonene er overført til staten, slik at man kan få et reelt inntrykk av hvordan fylkeskommunens opplæringsansvar fungerer etter statlig overtakelse.

Opplæringsansvaret skal både omfatte beboerne ved statens egne institusjoner, jf. § 5-1, og beboerne ved private og kommunale institusjoner som er godkjent etter § 5-8.

1.9 Økonomiske og administrative konsekvenser

Ved statlig overtakelse av det fylkeskommunale ansvaret på barnevernområdet og familievernområdet må finansieringsgrunnlaget for administrasjon og drift av disse tjenestene overføres fra fylkeskommunen til staten.

Departementet tar sikte på å gjennomføre den statlige overtakelsen fra 1. januar 2004.

Det må påregnes et særlig ressursbehov knyttet til selve omorganiseringen og eierskiftet. Dette arbeidet må starte så snart Stortinget eventuelt har fattet vedtak om statlig overtakelse.

Omstillingen vil i hovedtrekk skje etter samme prinsipper som for sykehusreformen.

Ordinær drift av den statlige barnevernvirksomheten og familievernkontorene skal dekkes av uttrekket fra fylkeskommunens inntektsrammer. Omstillingskostnadene vil dermed være en engangskostnad. Reformen forutsetter altså ikke å medføre økte, løpende driftsutgifter for barnevern- og familievernsektoren.

Dersom staten skal overta ansvaret for barnevernet vil dette innebære at staten skal overta alle aktiva som fylkeskommunene har knyttet til virksomhetene. Det foreslås også at staten overtar de økonomiske forpliktelsene som er direkte knyttet til virksomhetene, herunder gjeldsforpliktelsene.

Spørsmålet om godtgjørelse til fylkeskommunene ved statlig overtakelse bør ta utgangspunkt i at det er tale om en samfunnsvirksomhet, og at verdiene forutsettes brukt til samme formål som før. Økonomisk verdsetting kan derfor ikke baseres på hva som ville vært verdien ved en alternativ anvendelse.

Regjeringen vil komme tilbake med en beskrivelse av prinsipper for håndtering av overgang og økonomiske oppgjør i Kommuneproposisjonen for 2004 og statsbudsjettet for 2004.

2. KOMITEENS MERKNADER

2.1 Fylkesmannens ansvar

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Eirin Faldet, Trond Giske og Torny Pedersen, fra Høyre, Afshan Rafiq, lederen Sonja Irene Sjøli og Olemic Thommessen, fra Fremskrittspartiet, Ulf Erik Knudsen og Karin S. Woldseth, fra Sosialistisk Venstreparti, Magnar Lund Bergo og May Hansen, fra Kristelig Folkeparti, Dagrun Eriksen og Ola T. Lånke, og fra Senterpartiet, Ola T. Heggem, vil understreke at staten har et overordnet ansvar for barnevernet. Fylkesmannen skal føre tilsyn med barnevernsvirksomheten i de enkelte kommuner og institusjoner. Fylkesmannen skal både veilede og kontrollere, samt føre tilsyn med private og offentlige barnevernsinstitusjoner og med det kommunale barnevern.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti er opptatt av å styrke tilsynet med barnevernet. Dette

er avgjørende for å sikre rettssikkerheten i barnevernssaker. Disse medlemmer mener derfor at fylkesmannen må få instruksjonsmyndighet overfor det kommunale barnevernet. Det er også viktig at fylkesmannen får adgang til å overprøve de faglige vurderingene.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen vurdere og komme tilbake med forslag til lovendring der fylkesmannen gis instruksjonsmyndighet overfor det kommunale barnevernet. Fylkesmannen gis også adgang til å overprøve de faglige vurderingene til barnevernet."

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet ser behovet for at fylkesmannen foretar en analyse av kvaliteten på de tiltak som iverksettes - enten ved at det opprettes en kvalitets-sikringsgruppe eller ved at departementet foretar stikkprøver.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet mener at fylkesmennenes tilsyn med kommunene på barnevernsområdet er viktig. Det er ikke foreslått noen endringer på dette området slik at fylkesmannen fortsatt skal føre tilsyn med kommunenes virksomhet.

Disse medlemmer viser til at fylkesmannen er klageinstans for alle kommunale vedtak om hjelpetiltak etter barnevernloven. Fylkesmannen kan overprøve alle sider ved slike vedtak. Fylkesmannens vedtak i klagesaker vil være bindende for kommunene og vil ha samme virkning som instruksjon. Disse medlemmer mener at en generell instruksjonsrett vil komme i konflikt med fylkesmannens rolle som uavhengig klageinstans. I saker som hører under fylkesnemndas myndighetsområde har fylkesmannen en selvstendig rett til å fremme sak for fylkesnemnda dersom det ikke gjøres fra kommunens side.

Disse medlemmer har også merket seg at når det gjelder de statlige tiltakene vil regionene stå ansvarlig for kvaliteten på disse. I tillegg skal fylkesmannen fortsatt også føre tilsyn med institusjonene. De sentrale statlige myndigheter vil ha det overordnede ansvar for kvaliteten i de fremtidige statlige tiltakene, med statsråden som den øverste ansvarlige.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at det er nødvendig for fylkesmannens tilsynsfunksjon i barnevernet i samarbeid med kommuner og regioner, også å ha faglige utviklingsoppgaver i barnevernet.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet understreker at godkjenningsordningen og tilsynet må organiseres slik at habiliteten er ivarettatt.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen opprette en statlig godkjenningsordning for barnevernsinstitusjonene."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti går inn for at barn får rett til barnevernstjenester.

2.2 Fylkesnemndene

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, mener ordningen med fylkesnemndene fungerer godt i forbindelse med tvangssaker. Fylkesnemndene tar den endelige avgjørelsen på bakgrunn av bevisførsel og vurdering i hver enkelt sak. I fylkesnemndene er lekmedlem i mindretall i forhold til jurist og sakkyndige.

Et annet flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, finner det helt nødvendig at foreldre som blir fratatt omsorgen for barna, eller føler at de er utsatt for dårlig behandling fra offentlig etat, kan bringe saken inn for retten.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet viser til at slik klage/ankeadgang følger av gjeldende lov. Alle vedtak etter barnevernloven kan påklages og/eller påankes. Barneverntjenestens vedtak kan påklages til fylkesmannen, og fylkesnemndas vedtak kan bringes inn for de alminnelige domstoler for rettslig overprøving.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener at staten må betale kommunens kostnader med sakkyndige og advokater i de saker som reises for fylkesnemnda. Med dette sikrer en seg mot at budsjetter og lokale prioriteringer får innflytelse på vurderingen om og eventuelt hvilke tiltak barnevernet skal sette inn.

Et tredje flertall, alle unntatt medlemmene fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at fylkesmannen er klageinstans på alle kommunale vedtak om hjelpetiltak og kan overprøve alle sider ved kommunens vedtak. For andre typer tiltak er det fylkesnemnda som har avgjørelsesmyndighet.

Dette flertallet viser videre til at de private parter har krav på å få dekket sine saksomkostninger uten behovsprøving i saker for fylkesnemnda og ved en eventuell overprøving i rettsapparatet. Den offentlige parten dekker imidlertid sine saksomkostninger.

Dette flertallet mener det er uheldig å likestille privat og offentlig part i barnevernsaker.

Dette flertallet mener det er viktig å opprettholde prinsippet om to forskjellig rettsparter også i barnevernsaker. Dette flertallet understreker derfor viktigheten av at staten dekker saksomkostninger for den private part i saker som reises for fylkesnemnda, i saker reist for domstolene og ved anke, men mener kommunen som motpart må dekke egne omkostninger. Dette flertallet viser til verdien av lokaldemokratiet og det kommunale selvstyre, og vil legge vekt på å opprettholde det finansielle ansvarsprinsipp i de tjenester kommunen har ansvar for. Dette flertallet kan ikke gå inn for å frata kommunene verken finansieringen for eller kostnadene med slike tjenester som kommunen har ansvaret for.

Komiteens medlem fra Senterpartiet vil understreke at dette prinsippet forutsetter en akseptabel kommuneøkonomi.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen komme tilbake til Stortinget med en plan på hvordan staten skal dekke kommunenes kostnader med sakkyndige og advokater og andre uforutsette kostnader i de barnevernsaker som reises for fylkesnemnda."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener at fylkesnemndene ikke fungerer etter intensjonene. Disse medlemmer er av den oppfatning at særdomstoler ikke er av det gode, og at man derfor bør avvikle fylkesnemndene for sosiale saker, og føre tilbake deres saker til det ordinære domsapparat. Disse medlemmer vil allikevel understreke betydelig glede ved at departementet ser at rettssikkerheten er truet, og at det nå gis ankeadgang for vedtak gjort av fylkesnemndene.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen gjøre de nødvendige lovendringene, slik at fylkesnemndene for sosiale saker avvikles."

2.3 Fylkeskommunens ansvar i dag

Komiteen er kjent med at fylkeskommunens oppgaver innen barnevern er ansvar for etablering av drift av institusjoner for barn og ungdom som omfattes av barnevernloven og å bistå kommunene med plassering av barn utenfor hjemmet.

Komiteen vil peke på de viktige oppgavene fylkeskommunene har når det gjelder rekruttering og formidling av fosterhjemmsordning, for opplæring og generell veiledning av fosterhjemmene.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti er enig i at det er en viktig oppgave å rekruttere og formidle fosterhjem, samt å ha ansvar for opplæring og veiledning av disse. Disse medlemmer mener imidlertid at for at alle skal få et mest mulig like godt kvalitativt tilbud, uavhengig av i hvilket fylke man bor i, er det viktig at dette blir en statlig oppgave. Også fordi det da blir lettere å heve kompetansen til fosterhjemmene, og få en overordnet oversikt over tilbud og etterspørsel av tjenesten.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet understreker at stadig flere av barna som plasseres i fosterhjem har hatt sterke traumer før plasseringen. Dette skjerper kravene til oppfølging og veiledning. Disse medlemmer mener dette stiller økte krav til kompetanse angående veiledning og kunnskap om det enkelte barns spesielle problemer. Disse medlemmer mener derfor veiledningsansvaret i kommunene må koordineres med statlig nivå.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet, er enig i at de statlige regionene skal ha ansvaret for å rekruttere og formidle fosterhjem, og for den generelle opplæringen og veiledningen av fosterhjemmene. Det understrekes imidlertid fra flertallet at oppfølgingen i forhold til det enkelte barn i fosterhjem fortsatt bør være en kommunal oppgave.

2.4 Samfunn og barnevern

Komiteen vil påpeke at barnevernet trenger legitimitet ute i samfunnet. Dette er også påpekt av Befringutvalget. Barnevernet er et samfunnstiltak for å komme kriserammede barn og unge til unnsetning.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, viser til at man i loven skiller mellom frivillige tiltak og tvangstiltak. Frivillige hjelpetiltak i hjemmet bygger i utgangspunktet på samtykke fra foreldrene og forutsetter et samarbeid mellom barnevernet og de private parter. Enkel-

te hjelpetiltak kan imidlertid iverksettes også uten foreldrenes samtykke; dette gjelder opphold i barnehage og tilsyn i hjemmet.

Flertallet påpeker at det er fylkesnemnda som isåfall treffer vedtak etter forslag fra barnevernstjenesten. I de tilfeller barnevernstjenesten vurderer det som nødvendig av hensyn til barnet kan de ta initiativ til tiltak mot foreldrenes vilje. Disse omtales da som tvangstiltak.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet vil understreke at barnevernet er et felt samfunnet og folk flest ikke kjenner godt nok til. Barnevernet kan ikke tvinge noen til å ta imot hjelpetiltak selv om barnevernet vurderer dette til å være til beste for barnet.

Disse medlemmer er kjent med at barneombud Trond Waage har uttalt at "problemet er ikke at barnevernet griper inn for ofte. Problemet er at de griper inn for sjelden".

Disse medlemmer mener selvsagt ikke at det er et mål å få flest mulig barn inn under barnevernets vinger. Men det er viktig at de barna som trenger det får den hjelpen de har bruk for.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet vil hevde at barnevernet trenger å vise en mer ydmyk forståelse for ulike livsstil og variasjoner i daglivet i familie, nærmiljø osv. Disse medlemmer er ikke av den oppfatning at barnevernet griper for sjeldent inn, derimot er disse medlemmer av den oppfatning at barnevernet griper alt for omfattende inn i familier og alt for raskt fjerner barnet fra sin familie i en del saker. Barnevernet bør hjelpe familier, ikke ødelegge dem, dette gjøres best etter disse medlemmers oppfatning ved å gå inn med hjelpetiltak i familien på et langt tidligere tidspunkt enn tilfellet er i dag.

Disse medlemmer mener at staten også skal bistå barnet og familien økonomisk i tilfeller hvor disse ikke er i stand til å dekke kostnadene ved en overtagelsessak selv.

Disse medlemmer regner med at kostnadsdekningen også gjelder ved en eventuell ankesak. Det blir svært urimelig om kommunene skulle få dekket sine utgifter hos staten mens den private part ikke får det, og disse medlemmer vil ikke være med på en slik forskjellsbehandling.

2.5 Samarbeid med andre organisasjoner og institusjoner

Komiteen vil understreke at det i fremtiden vil være helt nødvendig å styrke samarbeidet mellom barnevernet, rusomsorgen og barne- og ungdomspsykiatrien og andre hjelpeinstanser. Samarbeidet mel-

lom skole, barnehage, rehabiliteringstjeneste og politi må ikke hindres av en taushetsplikt som kan føre til at utsatte barn og unge ikke får den hjelpen de trenger. Barn som hele eller deler av oppveksten er under barnevernets ansvar/omsorg, har krav på gode faglige og trygge rettssikkerhetsmessige tiltak.

2.6 Kommunalt ansvar

Komiteen vil understreke behovet for at det fortsatt skal være kommunen som skal være den viktigste aktøren på barnevernsområdet.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre og Kristelig Folkeparti, ser behovet for at barnevernet organiseres slik at mulighet for politisk styring av alle sider av virksomheten styrkes. Dette for at flere kan ansvarliggjøres i forhold til barnevernet og i arbeidet for og med barn.

Flertallet mener det er viktig at barnevernet har politisk forankring for å sikre legitimitet i befolkningen. Etter overgangen fra kommunale barnevernsnemnder til fylkesnemnder har lokalpolitikere mistet en betydelig innsikt i barnevernets virksomhet. Selv om rettssikkerheten for barn og foreldre er betydelig styrket ved innføring av fylkesnemnder, har ikke barnevernets legitimitet i befolkningen hatt den samme utviklingen. Mye skyldes at det ikke lenger er folkevalgte på lokalnivå som føler ansvar for de utsatte barna og det arbeidet barnevernsansatte utfører.

Flertallet vil understreke behovet for at kommunene oppretter et Samarbeidsorgan for lokale tjenester (SLT) f.eks. bestående av representanter for barnevernet, skole, barnehage, politi, helsevesen, frivillige organisasjoner og politikere. Målet for den tverrettlige samordningen er å koordinere, målrette og sikre kvaliteten i det forebyggende barne- og familievern.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet mener de råd barnevernet får kan skje gjennom tverrfaglige konsensusgrupper. Her kan nøkkelpersonell søke å finne fram til felles råd overfor barnevernet når det gjelder hvilken intervensjon eller hvilken faglig bistand som er tilrådelig. Disse medlemmer mener at dermed vil også ulike faggrupper kunne opptre koordinert og målrettet som ledd i å bistå barnet og dets pårørende/eller omsorgsperson(er), der målet primært vil være å finne fram til tiltak som vil være til beste for barnet, enten barnet forblir hos sine pårørende, eller omsorgsovertagelse finner sted.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at behovet for

samarbeids- og koordineringsinstanser for kommunene er omhandlet i St.meld. nr. 40 (2001-2002) og at kommunene oppfordres til å finne frem til gode løsninger i denne sammenheng. Det vil imidlertid være opp til kommunene å opprette ulike samarbeidsorganer.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre og Kristelig Folkeparti, er enig i at det er kommunene som er den viktigste aktøren på barnevernsområdet. Dette fordi de er i førstelinjen, og derfor kommer i kontakt med brukerne av tjenesten. Flertallet vil hevde at det er helt klart at barnevernet må organiseres også i kommunene på en slik måte at det ikke bare er den økonomiske delen av barnevernet som styres av politikerne. Flertallet mener at politikerne må ansvarliggjøres når det gjelder utsatte barn og unges oppvekst. Slik at man unngår at barn og unge *ikke* får den hjelpen de behøver til rett tid. Slik barnevernet har vært organisert etter at den nye loven om barneverntjenester kom i 1993, ser man at ansvaret har hatt en tendens til å pulveriseres.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti er ikke enig i at ansvaret for det enkelte barn og behandlingen av enkeltsaker i barnevernet har hatt en tendens til pulverisering etter ikrafttreddelsen av gjeldende lov. Det generelle ansvaret for oppvekstmiljøet har imidlertid vist en slik tendens. Disse medlemmer vil vise til komiteens behandling av dette spørsmålet, jf. innstillingen til St.meld. nr. 40 (2001-2002).

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er av den oppfatning at man ikke nødvendigvis ønsker seg barnevernsnemnder i kommunene, men et utvalg som har et politisk ansvar. Dette utvalget bør også ha innstillingsrett i alle barnevernsaker som bringes inn for fylkesnemndene (i dagens modell), eller for det ordinære rettsapparatet (etter disse medlemmers forslag til modell). Med en slik innstillingsrett får utvalget det øverste lokale ansvaret i barnevernsaker. Dette politiske utvalget er ansvarlig for og sikrer økonomi og faglig innhold i barnevernet. Dette utvalget bør fungere som en førstelinje klageinstans for saker etter lov om barnevern.

Komiteen fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen om å anmode kommunene å opprette et Samarbeidsorgan for lokale tjenester (SLT) bestående av representanter fra f.eks. barnevern, skole, barnehage, politi, helsevesen, frivillige organisasjoner og politikere."

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet mener det er helt nødvendig å bygge opp en samlet første- linjetjeneste i nærmiljøet for å få til en tilrettelagt og tverrfaglig tjeneste.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti ser det som mest hensiktsmessig å utvide helsestasjonene til å bli en familie- sentral som skal bestå av en tverrfaglig kompetanse.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til at familiene skal henvende seg ett sted i kommunen og fagkompetansen skal hentes inn dit slik at de slipper å forholde seg til mange ulike instanser. Dette er hensiktsmessig og ressursparende både for kommunene og brukerne.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til at lokalt fagpersonell i barnets og familiens nærhet vil ofte ha en kunnskap og innblikk i barnets og pårørendes situasjon som bør vektlegges i kartleggingsarbeidet omkring barnets situasjon, og der mulige alternativer til omsorgsovertakelse gjennom faglig intervensjon også kan drøftes med fagpersonell. Taushetsplikten må ikke være til hinder for at ulike fagpersonell kan drøfte tiltak som kan være til gagn for barnet. Regjeringen bør gjennom forskrift tilrettelegge for at fagpersonell kan delta i tverrfaglige rådgivningsgrupper sammen med barnevernet.

Komiteen fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme de lovendringer som er nødvendig for at taushetsplikten i barnevernsaker ikke skal være til hinder for et samarbeid med andre etater."

2.7 Statlig overtakelse

Komiteen mener at det er helt nødvendig å se barnevernet og familievernnet i en sammenheng og sier seg enig med departementet i at barnevernet og familievernnet bør organiseres i den samme statlige etaten. Utviklingen har i de senere årene ført til at familievernnet og barnevernet griper mer inn i hverandre. Det legges større vekt på familiebaserte tiltak i barnevernet, og barnas situasjon vies mer oppmerksomhet i familievernets rådgivning og behandling.

Komiteen støtter forslaget om statlig overtakelse av fylkeskommunens oppgaver på barnevernsområdet og vil begrunne dette med behovet for å sikre et godt, likeverdig og differensiert tiltaksapparat for hele landet.

Komiteen mener det er av stor betydning at avstanden mellom kommunene og det regionale nivået ikke blir for stor. Et godt tiltaksapparat er betinget av god dialog og samarbeid mellom de ulike instansene og lokalkunnskap om barnets miljø. Det lokale tiltaksapparatet må tilpasses barnas og de unges behov. Komiteen mener derfor Regjeringen må opprette så mange regioner som nødvendig for å imøtekomme hensynet til nærhet mellom instansene og hensynet til lokalt tilpassede tiltak for den enkelte bruker. Komiteen mener dagens inndeling i helse- regioner ikke skal være førende for antallet regioner knyttet til barne- og familievernnet.

Komiteen er enig med departementet om at det regionale nivå skal overta alle fylkeskommunens oppgaver på barnevernområdet. Det regionale nivå skal ha ansvar for å bistå kommunene med plassering av barn utenfor hjemmet, herunder ansvaret for rekruttering og formidling samt oppfølging av fosterhjem, jf. utkastet til § 2-3 annet ledd.

Komiteen mener det er en forbedring av dagens system at kommunene kan henvende seg direkte til den regionale myndighet ved behov for et fosterhjem eller en institusjonsplass for et barn. Regionen skal ha en fullstendig oversikt over alle ledige institusjonsplasser i regionen, samt ha tilgjengelige institusjonsplasser. Det er avgjørende at både tilbudet til barn med atferdsvansker og den faglige kompetansen i forhold til fosterhjemarbeid, overgrepssproblematikk, atferdsvansker, næromsorgstiltak og annet blir styrket.

Komiteen vil understreke viktigheten av at de statlige regionale myndigheters ansvar blir nedfelt i barnevernloven.

Komiteen sier seg enig i at barnevern og familievern organiseres i samme statlige etat, fordi det er viktig at alle landets fylker får et mest mulig likt tilbud. Komiteen er trygg på at ved en statlig overtakelse vil også de påtenkte familievernkontorene som ikke har startet opp, fordi man ventet på en avklaring om eierforholdet, bli etablert. Komiteen vil presisere at staten ved en overtakelse bør bestrebe seg på å få ned ventetiden ved familievernkontorene. I noen kommuner er ventetiden opptil 6 måneder, noe som selvsagt gjør at konfliktnivået i noen familier blir svært høyt før de kommer så langt at fagfolk kommer i kontakt med dem.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet er kritisk til den sentraliseringseffekt den statlige overtakelsen av barnevernet kan få dersom barne- og familievernnet organiseres i fem regioner. Disse medlemmer vil understreke at både første- og andrelinjetjenesten er avhengig av et tett og godt samarbeid. Det er dermed viktig å sikre

at både den geografiske og forvaltningsmessige avstanden mellom forvaltningsnivåene ikke blir for stor. For å utvikle gode tjenester for brukerne er det viktig at de ulike tiltakene kan tilpasses regionale forskjeller. Det må derfor være fleksible løsninger innen forvaltningsregionene som ivaretar disse hensynene. Disse medlemmer vektlegger betydningen av den regionalpolitiske forankring innen barne- og familievern, samt behovet for et tett samarbeid mellom første- og andrelinjetjenesten.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre og Kristelig Folkeparti, mener at de regionale kontorene skal ha politisk forankring og bestå av et råd bestående av politiske representanter oppnevnt fra hvert fylke samt tverrfaglige representanter.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til at odelstingsproposisjonen understreker det lokalpolitiske ansvaret for barnevernet og understreker betydningen av politisk engasjement. På samme måten som for de regionale helseforetakene vil det nå bli statsråden som skal representere den politiske legitimiteten for andrelinjetjenesten i barnevernet. Det er et paradoks at proposisjonen understreker behovet for lokalpolitisk forankring og ansvar i det kommunale barnevernet, men foreslår å fjerne den lokalpolitiske forankringen fra det regionale nivået.

Disse medlemmer mener prinsipielt sett at andrelinjetjenesten i barnevernet fortsatt burde vært et fylkeskommunalt ansvar. Også denne tjenesten har behov for en regional politisk forankring og for at det blir utviklet tiltak som er tilpasset spesielle regionale forhold. Fem regionale kontorer representerer dessuten en sterk sentralisering av andrelinjetjenesten og betyr at kontorene skal forvalte ansvar i forhold til svært mange kommuner.

Disse medlemmer mener det er svært uheldig at den statlige overtakelsen av fylkeskommunens ansvar på helse- og sosialområdet ikke er blitt behandlet i helhet. Familievern, barnevern, rusomsorg og psykiatri har så mange fellesnevner at framtidig organisering burde vært behandlet samlet. Det er sterkt kritikkverdig at det legges fram en drøfting av sektor etter sektor og at dette ikke er samordnet i tid.

Disse medlemmer mener det er viktig at familievern, barnevern, rusomsorg og psykiatri ses i sammenheng og organiseres på samme nivå. På bakgrunn av at psykiatrien og rusomsorg vil være et statlig ansvar vil disse medlemmer slutte seg til forslaget om statlig overtakelse av barnevern og familievern.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet slutter seg til at det fylkeskommunale sektoransvaret på barnevern og familievernområdet overføres til staten. Grunnen til dette er at ved en slik organisering vil det bli et mest mulig likeverdig tilbud over hele landet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti vil påpeke at det er svært uheldig at barn og unge får et ulikt tilbud avhengig av hvilket fylke de bor i. Disse medlemmer er av den oppfatning at fylkeskommunene ikke i tilstrekkelig grad har maktet å ivareta sine oppgaver på barnevernområdet fullt ut. Disse medlemmer vil peke på at det er svært uheldig at noen oppgaver som er så viktige som barnevern og familievern blir liggende igjen i fylkeskommunen som restoppgaver.

Disse medlemmer vil foreslå at det opprettes et eget statlig barneverntilsyn etter mønster av andre uavhengige kontrolltilsyn. Barneverntilsynet bør både behandle klager på barnevernets arbeidsutførelse, fremme forslag om gode og sikre arbeidsmetoder basert på den innsikt som fremkommer fra klagebehandlingen og bør også kontrollere alle barneverninstitusjoner.

Disse medlemmer vil foreslå:

"Stortinget ber Regjeringen utrede og fremme forslag om etablering av et statlig barneverntilsyn."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at barnevernet har gjennom lovgivningen og i sin utvikling fått en meget betydelig makt i forhold til svake familier med problemer og da er det meget viktig med et forsvarlig kontrollsystem for å hindre maktmisbruk. En kontroll lagt til en instans som får tilsyn med barnevernet som kun en av mange andre oppgaver vil ikke kunne tillegge seg grundig og forsvarlig kompetanse. Derfor bør det være en egen instans.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti er uenige i departementets tolkning av § 5-1 der de har kommet fram til at det ikke skal være nødvendig å lovfeste regionenes ansvar for å utarbeide en plan for institusjonene. Disse medlemmer er imot at det ikke skal nevnes i lovteksten at det å utarbeide en helhetlig plan for bruk av private og/eller kommunale institusjoner om bruk av institusjonsplasser er en lovpålagt oppgave for regionene. Disse medlemmer vil dermed fremme følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen vurdere en endring av ny § 5-1 i lov om barnevern ved at det tas inn en

bestemmelse om at regionene også har et lovpålagt ansvar for å utarbeide en plan for bruk av private og/eller kommunale institusjonsplasser."

2.8 Kompetanse

Komiteen mener at en ny statlig barnevern- og familievernetat skal være en moderne kunnskapsorganisasjon med høy faglig kompetanse. For å kunne etablere et godt tilbud i hele landet, vil det være av avgjørende betydning å beholde og videreutvikle kompetansen til det personale som er knyttet til sektoren.

Komiteen vil be departementet om å legge forholdene til rette for å sikre kompetanseutvikling og gi den enkelte ansatte utviklingsmuligheter.

Komiteen vil understreke behovet for et godt og forpliktende samarbeid med de ansattes organisasjoner for å ivareta de ansattes interesser og skape et godt arbeidsmiljø med mulighet for faglig og personlig utvikling. Ved statlig overtakelse må departementet sørge for at de ansatte blir godt informert og gis mulighet for aktiv medvirkning.

2.9 Organisering av barnevernet

Komiteen støtter at barne- og familievernet organiseres som et forvaltningsorgan med ansvar for å samordne og sørge for en rimelig geografisk fordeling av institusjonsplasser. Forvaltningsorganet skal ha ansvar for å utvikle et bedre tilbud som ivaretar barns og unges rettssikkerhet og gir mulighet for politisk og økonomisk styring med alle sider av virksomheten.

Komiteen mener at dersom foretaksmodellen velges, vil barnevernet miste ytterligere politisk støtte og forankring - og grunnlaget for å sikre legitimitet i befolkningen svekkes ytterligere.

Komiteen støtter departementets forslag om at den sentrale etatsledelsen skal legges til den eksisterende Barne-, ungdoms- og familieforvaltningen (BUFA), men at dette ikke skal skje før BUFA er styrket med kompetanse på barnevern- og familieområdet.

Komiteen mener det er viktig å ha en viss grad av fleksibilitet i regioninndelingen, både når det gjelder antallet og muligheten for å etablere kontaktpunkter lokalt i regionene, og ber Regjeringen vurdere dette på nytt.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, viser til at den nye organiseringen av barnevernet forutsetter at det etableres lokale, faglige ressursenheter som kan bistå kommunene i vanskelige barnevernssaker, herunder i forbindelse med plassering av barn utenfor hjemmet.

Flertallet vil likevel påpeke at et felles administrativt regionkontor for Nordland, Troms og Finnmark lokalisert til Alta kan vise seg å være for lite tatt i betraktning de store avstandene, og at dette vil kunne vanskeliggjøre barnevernets arbeid.

Flertallet vil derfor be Regjeringen vurdere regioninndelingen løpende i lys av de erfaringer man høster med nyorganiseringen.

Et annet flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Senterpartiet, støtter Regjeringens forslag om å åpne for å drive forsøk med kommunal oppgavedifferensiering, slik at enkeltkommuner eller flere kommuner sammen kan få ansvaret for de tjenester det i utgangspunktet foreslås skal overtas av staten.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet vil understreke at dersom en sentral etatsledelse skal ha noen som helst funksjon, må den representere høy faglig kompetanse og være organisert og lokalisert slik at den ikke må kjempe om plass og ressurser innenfor et eksisterende apparat. Disse medlemmer ser nytten av å samordne tjenestene med BUFA, men det er helt nødvendig å gi en høy grad av faglig autonomi som avspeiles i organiseringen, fagsammensetningen og ledelsen av den nye etaten.

Disse medlemmer vil poengtere at Barne-, ungdoms- og familieforvaltningen (BUFA) trenger å styrke kompetansen for å overta oppgaver på barnevern- og familievernområdet. Det vil kreve en nøye planlagt prosess i samarbeid med departementet i forhold til hvilke oppgaver de skal overta og på hvilken måte BUFA skal rekruttere den nødvendige kompetansen for å dekke kompetansebehovet og til å kunne løse de oppgavene som departementet gradvis skal delegerer til BUFA. Disse medlemmer merker seg at departementet ser at BUFA ikke har den nødvendige kompetansen i dag, men samtidig mener at BUFA skal få overført oppgavene innen ett år. Disse medlemmer er bekymret over den korte fristen for kompetanseheving og til det å få overført og ha hovedansvaret av oppgaver fra departementet innen barnevern- og familievernområdet.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at den statlige virksomheten på barne- og familievernområdet vil bli politisk styrt fra regjering og storting, og at de foreslåtte regionene vil være ordinære forvaltningsorganer som er underlagt statlig instruksjonsmyndighet. Det er ikke naturlig å oppnevne et folkevalgt råd i tilknytning til et statlig forvaltningsorgan som er

underlagt departementets instruksjonsmyndighet. Det er videre vanskelig å se formålet med et slikt folkevalgt råd fra fylkene i og med at fylkeskommunene ikke lenger vil ha noen oppgaver på dette området.

Det er kommunene (og ikke fylkene) som vil være bestillere av regionenes tiltak og tjenester. Det er derfor kommunene som, gjennom sine administrative og politiske systemer, vil være den viktigste påvirkningsaktøren i forhold til utviklingen av tiltak og tjenester. Det er fremhevet i proposisjonen at ett av de viktigste formålene med en statlig overtakelse vil være å styrke bistanden til kommunene. Kommunene vil derfor være en viktig samarbeidspartner for de statlige regionene både på administrativt og politisk nivå.

Disse medlemmer mener at regionene selv vil ha bredt sammensatt fagkompetanse og derigjennom ivareta behovet for tverrfaglighet. I tillegg vil regionene ha utstrakt samarbeid med andre tjenester og ulike faggrupper, som for eksempel helseforetakene (herunder barne- og ungdomspsykiatrien) og rusmiddelomsorgen.

Disse medlemmer mener det ikke er hensiktsmessig å opprette eventuelle nye politiske organer knyttet til de regionale kontorene da disse er ordinære forvaltningsorganer.

Disse medlemmer viser til at staten skal overta fylkeskommunens oppgaver på barnevern- og familievernområdet 1. januar 2004. Oppbyggingen av kompetansen i BUFA må derfor påbegynnes umiddelbart. Slik kompetansebygging vil bl.a. naturlig skje gjennom nyansettelser. Disse medlemmer kan ikke se at det av tidsmessige årsaker vil være mulig å avvente denne prosessen i påvente av en ny stortingsbehandling.

Disse medlemmer viser videre til at i hver region vil det være et sentralt kontor som skal ha ansvaret for de administrative oppgavene og for samordning av tiltakene i regionen. I hver region skal det også være en rekke institusjoner som til sammen skal utgjøre et bredt og differensiert tiltaksapparat. Det må være et mål med den statlige overtakelsen at institusjonen skal fordeles geografisk slik at det i større grad enn i dag blir et mer likeverdig tilbud i hele landet. Institusjonene må derfor ligge spredt geografisk i alle regionene. Det administrative regionkontoret skal ha det overordnede ansvaret for dette tiltaksapparatet og skal til enhver tid ha fullstendig oversikt over ledige plasser i institusjon og fosterhjem.

Disse medlemmer viser til at den faglige virksomheten skal foregå lokalt i regionene. Dette bør skje ved at det lokalt i regionene vil bli etablert faglige ressursenheter som vil ha som oppgave å bistå kommunene i vanskelige barnevernsaker, herunder i forbindelse med plassering av barn utenfor hjemmet. De faglige kompetansemiljøene som i dag

ligger i fylkeskommunene, vil fortsatt ligge der de ligger i dag, men administreres av regionkontoret. Disse fagmiljøene bør desentraliseres ytterligere. Avstanden mellom kommunene og annenlinjetjenesten vil derfor bli mindre enn den er i dag.

Faglig bistand til kommunene skal altså ikke ytes av de regionale hovedkontorene, men av de faglige ressursenhetene lokalt i regionene.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre og Kristelig Folkeparti, sier seg enig i at barne- og familievernet bør organiseres som et forvaltningsorgan, med en sentral instans som har det overordnede ansvar for samordning. Flertallet viser til at det er viktig med en viss nærhet til førstelinjetjenesten, og det bør derfor etableres regionale enheter med en viss andel politiske representanter. Idet flertallet ser det som svært viktig å plassere ansvaret der ansvaret skal ligge, og for å ha en linje fra det politiske lokalmiljøet, ser dette flertallet det som svært viktig at det blir representasjon av politikere på alle nivåer, og at statsråden har det overordnede ansvaret for barne- og familievern.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti vil at departementet skal synliggjøre for Stortinget hvordan denne prosessen skal foregå og fremmer dermed følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen komme tilbake til Stortinget med en oversikt over og plan for hvordan Barne-, ungdoms- og familieforvaltningen (BUFA) skal opparbeide seg et tilfredsstillende nivå av kompetanseheving innen 1 år."

"Stortinget ber Regjeringen plassere ett regionskontor i Alta og ett regionskontor i Bodø og ett regionskontor i Fredrikstad."

"Stortinget ber Regjeringen komme tilbake med ny vurdering på antall regioninndelinger og på plassering."

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet mener at en deling av barnevernet til en hjelpetjeneste med ansvar for det forebyggende barnevernet og en annen del for å sette i gang tvangstiltak er ønskelig for å øke legitimiteten i barnevernet. Den dobbeltrollen som barnevernet har som hjelper og kontrollør er for mange en vanskelig grenseoppgang, og det kompliserer det forebyggende arbeidet. Barnevernet blir for mange brukere mer en trussel enn en ressurs. En mer sentral rolle for barnevernet i det forebyggende arbeidet er etter disse medlemmers syn avhengig av en slik todeling.

2.10 Organisering av barnevernet i Oslo

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Sosialistisk Venstreparti, viser til at Oslo kommune har hatt ansvar både for første- og andrelinjes barne- og ungdomsvern. Målsettingen om en tett integrering av barneverntjenestene er derfor oppnådd i Oslo, og flertallet mener det kan virke mot sin hensikt å skulle dele opp dagens enhetlige organisering ved å overføre ansvaret for den fylkeskommunale delen av barne- og ungdomsvernet til staten. Barne- og ungdomsvernet i Oslo er dessuten i en særstilling når det gjelder omfanget av oppgaver og størrelsen på hjelpeapparatet. Flertallet støtter derfor Regjeringens forslag om at staten ikke overtar ansvaret for den fylkeskommunale delen av barne- og ungdomsvernet i Oslo.

Et annet flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre og Kristelig Folkeparti, ser det som positivt at man ikke lovfester antall regioner, men vil bemerke at lokaliseringen av et regionkontor i Oslo synes uaktuelt ut fra at Oslo er i en spesiell situasjon.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet ser at Oslo er i en spesiell situasjon ved å være kommune og fylkeskommune i ett. Oslo har mange utfordringer som gjør at det kan være hensiktsmessig å bevare den organiseringen Oslo har i dag.

Etter komiteens syn er det ønskelig med en evaluering av situasjonen i Oslo om to år for å se om ordningen fungerer tilfredsstillende.

Komiteen stiller følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen gjøre en evaluering av Oslo to år fra endringene i barnevernloven og familievernkontorloven trer i kraft."

Regionkontoret som er planlagt å ligge i Oslo vil komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti plassere i Fredrikstad med den begrunnelse at i dette fylket toppes statistikken av barnevernstiltak (St.meld. nr. 40 (2001- 2002) Om barne- og ungdomsvernet).

2.11 Oppgjør

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet vil understreke at de kostnader som fylkeskommunene har i forbindelse med overtakelsesprosessen må kompenseres fullt ut. Like viktig er det at uttrekket fra rammetilskuddet skjer på en slik måte at de som har valgt å prioritere barnevernet ikke blir økonomisk skadelidende.

3. FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet:

Forslag 1

Stortinget ber Regjeringen opprette en statlig godkjenningsordning for barnevernsinstitusjonene.

Forslag fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 2

Stortinget ber Regjeringen komme tilbake til Stortinget med en plan på hvordan staten skal dekke kommunenes kostnader med sakkyndige og advokater og andre uforutsette kostnader i de barnevernssaker som reises for fylkesnemnda.

Forslag 3

Stortinget ber Regjeringen vurdere og komme tilbake med forslag til lovendring der fylkesmannen gis instruksjonsmyndighet overfor det kommunale barnevernet. Fylkesmannen gis også adgang til å overprøve de faglige vurderingene til barnevernet.

Forslag fra Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 4

Stortinget ber Regjeringen utrede og fremme forslag om etablering av et statlig barneverntilsyn.

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Forslag 5

Stortinget ber Regjeringen gjøre de nødvendige lovendringene, slik at fylkesnemndene for sosiale saker avvikles.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 6

Stortinget ber Regjeringen vurdere en endring av ny § 5-1 i lov om barnevern ved at det tas inn en bestemmelse om at regionene også har et lovpålagt ansvar for å utarbeide en plan for bruk av private og/eller kommunale institusjonsplasser.

Forslag 7

Stortinget ber Regjeringen komme tilbake til Stortinget med en oversikt over og plan for hvordan Barne-, ungdoms- og familieforvaltningen (BUFA) skal opparbeide seg et tilfredsstillende nivå av kompetanseheving innen 1 år.

Forslag 8

Stortinget ber Regjeringen plassere ett regionskontor i Alta og ett regionskontor i Bodø og ett regionskontor i Fredrikstad.

Forslag 9

Stortinget ber Regjeringen komme tilbake med ny vurdering på antall regioninndelinger og på plassering.

4. KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har ellers ingen merknader, viser til proposisjonen og rår Odelstinget til å gjøre slike

vedtak:

A.

Vedtak til lov

om endringer i lov 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester (barnevernloven) og lov 19. juni 1997 nr. 62 om familievernkontorer (familievernkontorloven) mv.

I

I lov 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester gjøres følgende endringer:

§ 2-1 første ledd skal lyde:

Kommunen er ansvarlig for å utføre de oppgaver etter loven som ikke er lagt til et statlig organ.

§ 2-2 skal lyde:

§ 2-2 *Statlige barnevernmyndigheters organisatoriske inndeling*

De statlige barnevernmyndighetene er inndelt i sentralt nivå, regionalt nivå, fylkesnivå og lokalt nivå. De statlige barnevernmyndighetene ledes av departementet.

§ 2-3 skal lyde:

§ 2-3 *Statlige barnevernmyndigheters oppgaver og myndighet*

Departementet skal

- a) føre tilsyn med at loven og forskriftene og andre bestemmelser som gjelder for tjenester og tiltak etter denne loven, blir anvendt riktig og på en måte som fremmer lovens formål,
- b) sørge for at erfaringene med loven blir vurdert, og at det blir gjennomført nødvendige endringer i regelverket,
- c) gi de retningslinjer og instruksjoner som er nødvendige for å nå mål som er nevnt i bokstav a,

d) arbeide for at det blir satt i gang forskning som kan få betydning for løsningen av oppgaver etter loven,

e) sørge for at det finnes et forsvarlig tilbud for utdanning av personell, og at de som skal anvende loven ellers får forsvarlig veiledning,

f) sørge for at det blir utarbeidet informasjonsmateriell som barneverntjenesten kan bruke.

Statlig regional myndighet skal

a) *etter anmodning fra kommunen bistå barneverntjenesten i kommunene med plassering av barn utenfor hjemmet,*

b) *ha ansvar for rekruttering og formidling av fosterhjem,*

c) *ha ansvar for at fosterhjemmene får nødvendig opplæring og generell veiledning.*

Fylkesmannen er statlig barnevernmyndighet på fylkesnivå. Fylkesmannen plikter å føre særlig tilsyn med barnevernvirksomheten i de enkelte kommuner. Fylkesmannen skal herunder

a) *påse at kommunene utfører de oppgaver de er pålagt etter denne loven,*

b) *sørge for at kommunene får råd og veiledning,*

c) *føre tilsyn med institusjoner etter kapittel 5.*

Departementet kan gi nærmere forskrifter om gjennomføringen av tilsynet, jf. tredje ledd.

Barneverninstitusjonene er statlig barnevernmyndighet på lokalt nivå, jf. kapittel 5.

Departementet kan kreve at *kommunale organer* som hører under loven, uten hinder av taushetsplikt, gir de opplysninger og meldinger som er nødvendige for at departementet skal kunne utføre sine oppgaver etter første ledd. *Statlige sentrale myndigheter, statlige regionale myndigheter og fylkesmannen* kan kreve at alle institusjoner som omfattes av kapittel 5 i loven, uten hinder av taushetsplikt, gir de opplysninger og meldinger som er nødvendige for at myndighetene skal kunne utføre sine oppgaver etter loven. Disse myndigheter kan også kreve adgang til alle institusjoner som går inn under kapittel 5.

Departementet kan gi nærmere forskrifter om *statlige barnevernmyndigheters myndighet, oppgaver og organisering på sentralt, regionalt og lokalt nivå.*

Ny § 2-3 a skal lyde:

§ 2-3 a *Særskilte bestemmelser for Oslo kommune*

Lovens bestemmelser om statlig regional barnevernmyndighets oppgaver og myndighet kommer ikke til anvendelse i Oslo kommune. I Oslo kommune skal statlig regional myndighets oppgaver og myndighet ivaretas av kommunen.

Departementet gir nærmere forskrifter om *Oslo kommunes plikter, oppgaver og kompetanse og om statlig tilsyn og kontroll.*

§ 2-4 første ledd skal lyde:

Kongen kan samtykke til at det i *kommuner iverksettes* forsøk som har til formål å utvikle samarbeidsformer mellom barneverntjenesten og aktuelle samarbeidspartnere i statlig, fylkeskommunal og kommunal forvaltning.

§ 2-4 annet ledd skal lyde:

Kongen kan samtykke til at det i forhold til andre som utfører tjeneste eller arbeid for et forvaltningsorgan, fravikes fra lovbestemt taushetsplikt som er fastsatt i denne loven og i følgende lover: *Lov 2. juli 1999 nr. 61 om spesialisthelsetjenesten m.m. § 6-1, lov 2. juli 1999 nr. 64 om helsepersonell m.v. kapittel 5, lov 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker §§ 13 til 13 f, lov 5. mai 1995 nr. 19 om barnehager § 21, lov 19. november 1982 nr. 66 om helsetjenesten i kommunene § 6-6, lov 13. desember 1991 nr. 81 om sosiale tjenester m.v. § 8-8 og lov 17. juli 1998 nr. 61 om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa § 15-1.* Det kan videre gis samtykke til at det på forsøksstedet opprettes et felles registreringskartotek. Kartoteket skal angi hvorvidt de enkelte forvaltningsorganer sitter inne med opplysninger om den enkelte klient eller pasient, og hvor opplysningene eventuelt finnes.

§ 2-4 tredje ledd skal lyde:

Det skal utarbeides vedtekter for det enkelte forsøk. Vedtektene fastsettes av *kommunestyret*. Ved utarbeidelse av vedtektene får § 37 i forvaltningsloven tilsvarende anvendelse.

§ 4-14 skal lyde:

§ 4-14 Plasseringsalternativer etter vedtak om omsorgsovertakelse

Når det er truffet vedtak etter § 4-12 eller § 4-8 annet og tredje ledd, skal barnet plasseres

- i fosterhjem, jf. § 4-22,
- i *institusjon*, jf. § 5-1 og § 5-8, eller
- i opplærings- eller behandlingsinstitusjon når dette er nødvendig fordi barnet er funksjonshemmet.

§ 4-27 skal lyde:

§ 4-27 *Plasseringsalternativer ved vedtak om særlige tiltak for barn og unge med alvorlige atferdsvansker, jf. §§ 4-24 og 4-26*

Statlig regional barnevernmyndighet skal utpeke hvilke institusjoner som skal ta imot barn på grunnlag av vedtak som nevnt i § 4-24, jf. § 4-26. Det kan bestemmes at barn kan plasseres i *fosterhjem* som har særlige forutsetninger for å kunne løse de problemer som foreligger.

§ 4-28 tredje ledd skal lyde:

Når plasseringen skjer med bistand fra *statlig regional barnevernmyndighet*, jf. § 2-3, skal *den statlige regionale barnevernmyndigheten* etter anmodning fra barneverntjenesten i kommunen bistå barneverntjenesten med utarbeidelse av tiltaksplanen.

§ 5-1 skal lyde:

§ 5-1 *Ansvar* for institusjoner for barn

Statlig regional barnevernmyndighet har ansvaret for etablering og drift av institusjoner, eventuelt med tilknyttede spesialisttjenester for omsorg og behandling av barn. Ansvarer gjelder institusjoner som hører under denne loven.

§ 5-2 oppheves.

§ 5-3 oppheves.

§ 5-4 skal lyde:

§ 5-4 *Inntak i og utskrivning fra institusjon som nevnt i § 5-1*

Statlig regional myndighet skal gi regler for hvordan inntak og utskrivning skal *besluttet*.

Er det bestemt at barnet skal ha plass i en institusjon, kan institusjonen ikke nekte å ta imot barnet.

Barn kan ikke utskrives før tiden uten samtykke fra barneverntjenesten.

Uenighet om inntak eller utskrivning kan kreves avgjort av fylkesmannen i *det fylket institusjonen ligger*.

§ 5-5 oppheves.

§ 5-6 skal lyde:

§ 5-6 *Samarbeid med institusjoner som hører under andre lover*

For barn som det blir vurdert å plassere i en institusjon under en annen lov, skal *statlig regional barnevernmyndighet* sørge for at det blir etablert et samarbeid mellom barneverntjenesten, *regional myndighet* og disse institusjonene. *Kongen kan gi regler om samarbeidsordninger*, herunder om plikt til å delta i samarbeidsgrupper, inntaksteam o.l.

§ 5-7 første ledd skal lyde:

Fylkesmannen skal føre tilsyn med at institusjoner som er *omfattet av § 5-1 og private og kommunale institusjoner som er godkjent etter § 5-8*, drives i samsvar med denne loven og forskrifter til *loven*.

§ 5-8 skal lyde:

§ 5-8 *Private institusjoner og kommunale institusjoner*

Private og kommunale institusjoner kan bare benyttes for barn som omfattes av loven dersom institusjonen er godkjent av statlig regional barnevernmyndighet. Institusjonen kan bare godkjennes dersom den drives i samsvar med denne loven og de forskrifter som gjelder for den, og ellers drives på en forsvarlig måte. Avgjørelser om godkjenning etter denne loven er enkeltvedtak og kan påklages til statlig sentral barnevernmyndighet. Departementet kan gi nærmere forskrifter om godkjenningsordningen, herunder om vilkår for godkjenning, og om klageordningen.

Departementet kan gi forskrifter om regnskapsføring og om innsyn for offentlige myndigheter i regnskapene.

§ 5-9 overskriften skal lyde:

§ 5-9 *Rettigheter under opphold i institusjon som er omfattet av § 5-1 og private og kommunale institusjoner som er godkjent etter § 5-8*

§ 5-10 skal lyde:

§ 5-10 *Generelle krav til institusjoner*

For å sikre en forsvarlig standard på de institusjoner som er omfattet av § 5-1, kan departementet gi forskrifter om hvilke krav som skal stilles til institusjonene, herunder faglige krav og krav til bygninger, utstyr og bemanning.

§ 6-2 skal lyde:

§ 6-2 *Anvendelse av forvaltningsloven på private institusjoner*

For private institusjoner som er godkjent etter § 5-8 gjelder forvaltningsloven for klientsaker, med de særregler som er fastsatt i denne loven, jf. § 6-1.

§ 6-9 tredje ledd oppheves.

§ 6-9 fjerde ledd blir tredje ledd og skal lyde:

Ved oversittelse av fristene kan fylkesmannen ilegge kommunen mulkt. Det samme gjelder ved oversittelse av fristen nevnt i § 4-2. Departementet kan gi forskrifter om gjennomføringen av ordningen og om mulktens størrelse.

§ 6-10 annet ledd skal lyde:

Den som skal ansettes i en institusjon som er omfattet av § 5-1, eller i en privat eller kommunal institusjon som er godkjent etter § 5-8, skal legge fram tilfredsstillende politiattest. Det kan kreves politiattest også fra andre som utfører oppgaver for institusjo-

nen, og som har direkte kontakt med barn og unge som oppholder seg der.

§ 8-2 skal lyde:

§ 8-2 *Statlig regional barnevernmyndighets ansvar*

Statlig regional barnevernmyndighet skal yte tjenester etter denne loven til alle som oppholder seg i regionen.

§ 8-3 skal lyde:

§ 8-3 *Avgjørelse av tvister*

Oppstår det tvist mellom kommuner om anvendelse av § 8-1, kan kommunene kreve at fylkesmannen avgjør tvisten. Departementet kan gi nærmere forskrifter om behandlingsmåten.

§ 9-4 skal lyde:

§ 9-4 *Statlig regional barnevernmyndighets økonomiske ansvar for barneverntjenesten*

Når det gjelder barn under 20 år som blir plassert i fosterhjem eller institusjon, skal statlig regional barnevernmyndighet dekke den del av kommunens utgifter som overstiger det kommunen plikter å betale etter § 9-5.

§ 9-5 skal lyde:

§ 9-5 *Statlig regional barnevernmyndighets rett til å kreve refusjon fra kommunen*

Den kommune som har søkt om inntak for et barn i institusjon, skal yte delvis refusjon av oppholdsutgifter til statlig regional barnevernmyndighet etter satser som fastsettes i forskrifter gitt av departementet. Det kan også fastsettes satser for kommunal refusjon ved inntak i institusjon med tilknyttet spesialisttjeneste etter denne loven. Departementet kan gi forskrifter om dette.

§ 9-6 skal lyde:

§ 9-6 *Statlig regional barnevernmyndighets rett til å kreve refusjon fra en annen region*

En statlig regional barnevernmyndighets utgifter for et barn som ved innskrivningstidspunktet har bosted i en annen region, skal dekkes av statlig regional barnevernmyndighet i den regionen der barnet bor. Departementet kan gi nærmere forskrifter om retten til å kreve refusjon.

§ 9-7 skal lyde:

§ 9-7 *Tilskudd fra staten*

Staten gir årlige tilskudd til delvis dekning av kommunenes utgifter til barneverntjenesten.

§ 9-8 skal lyde:

§ 9-8 *Statsstilskudd* for utgifter til flyktningebarn og asylsøkende barn

Staten gir et tilskudd til kommunene til dekning av utgifter for flyktningebarn og asylsøkende barn som er kommet til landet uten foreldre eller andre med foreldreansvar.

Tilskudd gis også ved omsorgsovertakelse etter § 4-8 annet og tredje ledd og § 4-12 for barn i mottak for asylsøkere og flyktninger som er kommet til landet med foreldre eller andre med foreldreansvar.

II

I lov 19. juni 1997 nr. 62 om familievernkontorer gjøres følgende endring:

§ 2 skal lyde:

§ 2 *Statlig regional familievernmyndighets oppgaver*

Familievernkontorene drives av *den statlige regionale familievernmyndigheten* eller den som *statlig regional familievernmyndighet* inngår avtale med om drift av familievernkontor. De kontorer *det inngås* slik avtale med, faller inn under denne loven.

Statlig regional familievernmyndighet skal sørge for at familievern tjenesten finnes i *regionen*, og på forsvarlig måte planlegge, dimensjonere og organisere tjenesten.

III

I lov 17. juli 1998 nr. 61 om grunnskolen og den vidaregående opplæringa (opplæringslova) gjøres følgende endring:

§ 13-2 skal lyde:

§ 13-2 Plikt for fylkeskommunen til å sørge for grunnskoleopplæring, spesialpedagogisk hjelp og vidaregående opplæring i institusjonar etter barnevernloven

Fylkeskommunen skal oppfylle retten til grunnskoleopplæring, spesialpedagogisk hjelp og vidaregående opplæring etter lova her for barn og unge i institusjonar i fylkeskommunen som statleg regional barnevernmyndighet har ansvaret for etter barnevernloven § 5-1. Det same gjeld private og kommunale institusjonar som er godkjende etter barnevernloven § 5-8. Statleg regional barnevernmyndighet skal sørge for nødvendige lokale til opplæringa.

Departementet kan gi nærmere forskrifter eller pålegg i enkelttilfelle om ansvaret til fylkeskommunen.

IV

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.

V

1. Ved ikraftsettingen av denne loven går fylkeskommunens virksomhet innen barnevernet med tilknyttede eiendeler, rettigheter og forpliktelser over til staten. Staten skal ikke betale vederlag for dens erverv etter første punktum.

Departementet utpeker de regionale enheter som på statens vegne skal overta de enkelte virksomheter innen barnevernet og familievernet med tilhørende eiendeler, rettigheter og forpliktelser.

2. Fra vedtakelsen av denne lov, skal fylkeskommunen gi staten innsyn i og tilgang til fylkeskommunens virksomhet.
3. Departementet og den enkelte fylkeskommune skal sammen utarbeide en plan for den nærmere overføringen av barnevernet og familievernet. Planen skal blant annet angi de enkelte virksomheter innen barnevernet og familievernet med spesifisering av tilhørende eiendeler, rettigheter og forpliktelser som staten overtar. Departementet kan gi nærmere regler om utarbeidelsen og innholdet av planene.

Dersom det til fylkeskommunenes virksomhet innen barnevernet og familievernet er knyttet eiendeler eller rettigheter som åpenbart ikke har naturlig sammenheng med virksomhetens behov, og det er rimelig at fylkeskommunen beholder eiendelen eller rettigheten, kan det besluttes at eiendelen eller rettigheten ikke skal gå over til staten.

Ved uenighet kan staten og den enkelte fylkeskommune kreve at spørsmålet om en eiendel, rettighet eller forpliktelse går over til staten, og andre spørsmål partene er uenige om, avgjøres av en nemnd. Spørsmålet om staten skal overta konkrete gjeldsforpliktelser, kan ikke bringes inn for eller avgjøres av nemnda.

Nemnda skal ha syv medlemmer. Departementet oppnevner tre medlemmer og varamedlemmer for disse. Kommunenes Sentralforbund oppnevner tre medlemmer og varamedlemmer for disse. I tillegg utpeker førstelagmannen i Borgarting lagmannsrett leder for nemnda og lederens varamedlem. Nemndas leder og lederens varamedlem skal ha de egenskapene som er fastsatt for dommere, jf. domstolloven § 53 jf. § 54 annet ledd.

Nemnda skal begrunne sine avgjørelser. Departementet kan gi nærmere regler om nemndas virksomhet. Staten dekker utgiftene til nemndas virksomhet.

4. Søksmål om overgang av eiendeler, rettigheter eller forpliktelser etter nr. 3 kan ikke reises før muligheten for nemndsbehandling etter nr. 3 tredje ledd er utnyttet. Frist for søksmål er 6 må-

neder fra det tidspunkt nemnda har truffet avgjørelse i saken.

5. Når staten i medhold av nr. 3 første ledd overtar gjeld eller andre forpliktelser, er dette frigjørende for fylkeskommunen.

Kreditorer og andre rettighetshavere kan ikke motsette seg overføringen eller gjøre gjeldende at den utgjør en bortfallsgrunn for rettsforholdet.

6. Offentlige rettigheter, konsesjoner, tillatelser mv. som gjelder for de virksomheter med tilknyttede eiendeler og rettigheter staten overtar, blir ved overføringen overført til staten.

Omregistrering i grunnboken og andre offentligrettslige registre i samband med overføringen skjer ved navneendring.

7. Kongen kan i forskrift gi nærmere overgangsregler.

B.

Stortinget ber Regjeringen gjøre en evaluering av Oslo to år fra endringene i barnevernloven og familievernkontorloven trer i kraft.

C.

Stortinget ber Regjeringen om å anmode kommunene å opprette et Samarbeidsorgan for lokale tjenester (SLT) bestående av representanter fra f.eks. barnevern, skole, barnehage, politi, helsevesen, frivillige organisasjoner og politikere.

D.

Stortinget ber Regjeringen fremme de lovendringer som er nødvendig for at taushetsplikten i barnevernsaker ikke skal være til hinder for et samarbeid med andre etater.

Oslo, i familie-, kultur- og administrasjonskomiteen, den 6. februar 2003

Sonja Sjøli
leder

Eirin Faldet
ordfører

Trond Giske
sekretær